

Despre întemeierea orașului Rovinari

Gheorghe Gorun*

Abstract: This research aims to elucidate the way in which the second town of the miners from Gorj county was founded. The absolute novelty of the approach consists in the fact that the urban settlement was Nicolae Ceausescu's gift for the communist nomenclatura and white-collar workers from the carboniferous basin of Rovinari after the anti-communist revolt of the miners from the carboniferous basin of Motru. The main thesis we allege is that the town of Rovinari could not represent the successor of the ancient rural settlement named Rovinari, but the successor of the mining factories with the same name.

Keywords: foundation, organization, mining, Roșia-Jiu, Rovinari, unconstitutionality, Motru' miners revolt, mining factory Rovinari.

I.

În anul 2021 gorjenii ar fi trebuit să își amintească de cel puțin trei evenimente de la a căror trecere s-au împlinit „vârste rotunde”. Este vorba de bicentenarul faptei excepționale a lui Tudor Vladimirescu și de semicentenarul revoltei minerilor din Motru și al „întemeierii” orașului Rovinari.

Nu știm câți gorjenii cunosc câte ceva despre ele. Probabil despre Tudor au oarece idei. Pariem că despre celelalte două nouă din zece locuitori ai Jiului de Sus nu știu nimic.

Întrucât despre Tudor Vladimirescu am scris anul trecut o carte de 500 de pagini și acum lucrăm la a doua, iar despre revolta anticomunistă de la Motru am realizat cercetare de pionierat în anii 2005-2007, a venit vremea să scriem și despre „întemeierea” orașului Rovinari. Demersul este foarte necesar, întrucât nimeni nu a elucidat până acum care au fost rațiunile acestui eveniment („întemeierea Rovinarilor”), cine sunt strămoșii Rovinariului (oraș) și (mai ales) de la cine și-a luat numele.¹

Vom fi foarte surprinși să descoperim că „nașterea” Rovinariului se datorează în totalitate fratelui său mai mare, orașul Motru. De fapt, nu orașului, ci minerilor care au fost eroii evenimentului din octombrie 1981.

* Prof. dr., profesor asociat al Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, email: gheorghegorun@yahoo.com

¹ Au apărut două monografii interesante, bogate în informații, dar nu au elucidat misterul întemeierii: Dorin Brozbă, *Rovinari, Orașul muncii pentru lumină – 30 de ani de la înființare – 1981-2011*, Editura B. D. Media, Tg-Jiu, 2011; Mihai Pasere, *Monografia Rovinarilor, 30 de ani de la înființarea orașului Rovinari (1981-2011)*, Editura Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, Tg-Jiu, 2011, (ediția I); în 2014, a fost publicată ediția a II-a.

Apelând la una din cele mai serioase surse, *Dicționarul Enciclopedic*, aflăm: „Rovinari, oraș în județul Gorj, în S[ud] depr.[esiunea] Târgu-Jiu, la poalele V[estice] ale dealului Bran, **în stg.** [stânga] Văii Jiului; 12.875 loc[uitori] (2005). Reparații de utilaj minier [cu referire la principala activitate economică - n.n.]. Ca urmare a intensificării expl[orării] cărbunelui, **satele Rovinari și Poiana au fost contopite** (1981) într-o singură așezare, declarată oraș la 9 decembrie 1981. Biserica Sfinții Voievozi (1796)”.²

Citatul de mai sus conține mai multe erori, unele – după părerea noastră – chiar grave, în totală contradicție cu realitatea faptică. Erorile sunt generate tocmai de ignorarea modului în care a fost „întemeiat” orașul: „satele Rovinari și Poiana au fost contopite într-o singură așezare”.³ Așa cum vom observa în paginile următoare cele două sate au dispărut – cu excepția câtorva zeci de case din satul Rovinari – lăsând locul unor cariere de lignit.

Locuitorii celor două sate au fost strămutați în comunele Drăgulești („Satul Nou”) și Bălești. Nicio familie nu a fost strămutată în orașul organizat în 1981, fiindcă nu ar fi avut unde să locuiască. Din această gravă eroare (contopirea celor două sate) se naște una și mai gravă, eroare care frizează ridicolul: „orașul este situat [...] pe stânga Văii Jiului”.⁴

Regula elementară cu privire la stabilirea malurilor râurilor - (pe care elevii o învățau în clasa a III-a în sistemul de învățământ pe care îl demolăm în totalitate) – era aceea că ne așezăm cu spatele spre izvor și cu fața spre vărsare, așa cum pentru a afla celelalte puncte cardinale eram învățați că trebuie să ne așezăm cu fața către Nord. Cu alte cuvinte, dinspre amonte spre aval. Respectând această regulă, este un truism să constatăm că orașul Rovinari se află pe partea dreaptă a râului Jiu. Este adevărat că satele Rovinari și Poiana s-au aflat pe partea stângă a Văii Jiului, dar orașul la care ne referim este pe partea dreaptă, chiar și după ce râul respectiv a fost deplasat cu câțiva kilometri către Vest.

În ultima lucrare de specialitate – consultată de noi – poziția geografică a orașului Rovinari este prezentată astfel: „Este așezat în Lunca Jiului; pe malul drept, la circa 25 km Sud-Vest de municipiul Târgu-Jiu. [...] Spre Est se înalță la 332m Dealul Bran [...] și la Vest dealurile Mageac și Lupului”.⁵ Nu ne putem pronunța asupra situației actuale a celor trei dealuri. Oricum, mare parte din Dealul Bran a dispărut în același timp cu satul Rovinari care se afla pe partea stângă a râului Jiu, foarte aproape de albia râului înainte ca Jiul să fie deviat pe albia actuală.

Este discutabilă și menționarea Bisericii Sfinții Voievozi, cu precizarea anului 1796 ca dată a construcției. Biserica existentă acum în orașul Rovinari a fost biserica parohiei Roșia-Jiu și a fost uzurpată de oraș, la câțiva ani de la uzurparea coloniei Roșia-Jiu. Biserica respectivă (care era/este înconjurată de cimitirul

² ****Dicționarul Enciclopedic*, coord. generală Marcel Popa, vol. VI, R-Ș, Editura Enciclopedică, București, 2006, p. 208.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Petre Rădulea, *Geografia Gorjului*, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2009, p. 146.

satului!) are hramul (se numește) „Sfântul Ioan Botezătorul” și a fost construită în anul 1840.⁶ Din pisanie reiese că înainte de 1840 a fost o biserică „mai mică, care însă s-a degradat cu trecerea anilor și a fost necesară construirea uneia noi”.⁷ Oricum, nici aceea nu are nicio legătură cu biserica menționată în *Dicționarul Enciclopedic*. În *Lista monumentelor istorice* (2010), Biserica de lemn *Sfântul Ioan Botezătorul* din actualul oraș Rovinari este consemnată ca fiind datată 1796⁸, deși nu este precizată sursa.

În ce privește Biserica din satul Rovinari, dispunem de următoarele informații. În locul „La Pristol” lângă Jiu a fost o biserică mai veche despre a cărei construcție nu se cunoaște nicio dată. Biserica cunoscută, care a existat până în momentul demolării și strămutării majorității locuitorilor, a fost construită în anul 1854, pe partea dreaptă a șoselei naționale Tg-Jiu – Craiova, în locul în care din șoseaua națională se desprindea drumul către Roșia-Jiu.⁹ Este vorba de al doilea drum care pornea din șoseaua națională către Roșia-Jiu. Primul hram al Bisericii a fost „*Nașterea Maicii Domnului*, iar din anul 1900 și-a luat hramul *Schimbarea la Față*”.¹⁰

Prin urmare, dacă vom căuta orașul actual în stânga Jiului nu îl vom putea găsi. Evident, eroarea autorului dicționarului citat este oarecum scuzabilă, întrucât actul normativ prin care s-a decretat **organizarea** (pe hârtie!) orașului glăsuiește că „orașul are în componență localitățile Rovinari și Vîrț”. Se impun două precizări și anume: orașul nu exista; orașul inexistent avea în **componență** două localități, iar din prima localitate (Rovinari) mai rămăsese o părticică, dar aceasta nu mai putea intra în componența orașului inexistent, fiindcă **se unifica** cu satul Moi, formând satul Moi care era integrat comunei Bîlteni.¹¹ Eroarea dicționarului izvorăște totuși din buna-credință a autorilor, fiindcă ipoteza propusă de ei (contopirea satelor Rovinari și Poiana) era singura logică și corectă: contopirea a două localități rurale și transformarea noii așezări în oraș.

⁶ Pisanie de la intrarea în Biserică; Mărturie preotul Adrian Sârbulescu.

⁷ Gheorghe Gorun, *Monografia satului Roșia-Jiu*, manuscris, 1974.

⁸ Rochini Mihaela, Ilici Bianca, Văideianu Diana Monica, *Ghidul monumentelor istorice din județul Gorj*, Editura Măiastra, Tg-Jiu, 2016, p.427, poziția 335. În același ghid, actualul oraș Rovinari apare ca fiind atestat documentar în 1599 (*Rovinari atestat documentar în 1599 - monument istoric. Biserica Sf. Ioan Botezătorul, 1796*, p.167)

⁹ Mihail Pasere, op. cit., p.113.

¹⁰ Ibidem, p.114.

¹¹ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 366/9 decembrie 1981

II.

Așadar, suntem obligați să deslușim cum și unde a fost *întemeiat* orașul Rovinari.

Toponimul *Rovinari* este atestat documentar în anul 1599¹², iar toponimul Poiana (cătun care la începutul secolului al XX-lea aparținea, din punct de vedere administrativ, de comuna Rovinari) este atestat în anul 1579.¹³ Ambele localități erau situate pe vechea șosea Tg-Jiu – Craiova, la distanță de aproximativ 16 km de reședința județului (Rovinari) și la 14 km (Poiana). În momentul acesta, Poiana a dispărut (pe locul ei este o uriașă haldă de steril), iar din Rovinari mai există un mic cătun (aproximativ 1,5 km), în stânga locului în care noua șosea către Cetatea Banilor revine la vechiul traseu (la intrarea în localitatea Moi).

Ceea ce numim acum orașul Rovinari nu are nimic comun cu Rovinariul din 1599 și nici cu Poiana din 1579. Cei care își spun acum rovinăreni nu se revendică de la aceste străvechi habitaturi. Habitatul rovinărean actual s-a dezvoltat într-un alt spațiu geografic și într-un alt habitat străvechi. Este vorba de localitatea Roșia-Jiu, atestată documentar în anul 1604.¹⁴ Alte surse amintesc pentru Roșia-Jiu anul 1465.¹⁵ Această așezare rurală (alcătuită din satele Roșia-Jiu, Rogojel și Timișeni) era situată peste râul Jiu de vechiul (și dispărutul) Rovinari. Jiul era hotarul dintre Rovinari și Roșia-Jiu. Când ne referim la hotar avem în vedere atât vatra satelor respective, cât și pământurile (terenurile) care asigurau viețuirea oamenilor care populau așezările respective. Între vetrele satelor rovinărenilor și vetrele satelor roșienilor se găseau ogoarele acestora, ogoare despărțite de bătrânul Rhabon (Jiu), în luncile căruia se desfășurau cele mai mănoase terenuri agricole.

Este adevărat că Jiul nu a fost o barieră/graniță inexpugnabilă. Așa de pildă, în 1761 mai mulți roșieni au schimbat pe o mică distanță cursul Jiului „mai spre Rovinari” și „un codru de loc” le-a revenit unor roșieni.¹⁶ La peste 200 de ani distanță, autoritățile comuniste au introdus Jiul pe vechea albie a Tismenei, iar Tismana cea limpede care se vărsa în Jiu pe teritoriul Roșiei nu mai înviorează pământurile devenite sterpe ale fostei comune Roșia-Jiu.

Așadar, orașul Rovinari nu are nicio legătură cu Rovinariii atestați documentar cu peste 400 de ani în urmă. Nici cu străvechea Roșia de Jii nu are altă legătură în afară de aceea că a uzurpat drepturile roșienilor, ale timișenilor și ale rogojenilor asupra proprietăților lor funciare.

¹² ****Documente privind Istoria României, Veacul XVI, B, Țara Românească*, vol. VI (1591-1600), seria B, Editura Academiei R.P.R., București, 1953, pp. 358-359; Alexandru Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc*, Tipografia Nicu. D. Miloșescu, Furnisorul Curții Regale, Târgu-Jiului, 1904, p. 38

¹³ ****Documente privind Istoria României, Veacul XVI, B, Țara Românească*, vol. IV (1571-1580), Editura Academiei R.P.R., București, 1952, p. 376; A. Ștefulescu, op. cit., p. 203; C. L. Rădoescu, D. Hortopan, *Arheologie și istorie în județul Gorj. Descoperiri, atestări documentare și repere toponimice*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2021, p. 248, poziția 125

¹⁴ A. Ștefulescu, op. cit., p. 207

¹⁵ ****Documente privind Istoria României, Veacurile XIII, XIV și XV, B, Țara Românească (1247-1500)*, Editura Academiei R.P.R., București, 1953, p. 185

¹⁶ A. Ștefulescu, op. cit., p. 208

Intuim că cititorii care nu au cunoscut realitățile de mai sus se vor întreba cine sunt strămoșii Rovinariului din zilele noastre. De aceea, ne grăbim să le satisfacem curiozitatea.

III.

La conferința națională a Partidului Comunist din România din 1945 s-a hotărât – printre altele – începerea procesului de dezvoltare a industriei grele. Pentru aceasta era nevoie de resurse minerale și, îndeosebi, de fier și de cărbune. Cărbunele din Valea Jiului și din munții Banatului nu mai era suficient. Soluția a fost Gorjul. În 1950, s-a înființat Întreprinderea chibzuită pentru exploatarea lignitului din județul Gorj, întreprindere de interes județean¹⁷, cu sediul în Târgu-Jiu, care în 1955 se transformă în Întreprinderea Carboniferă Rovinari (ulterior, Întreprinderea Minieră Rovinari), întreprindere de interes național cu sediul în comuna Rovinari.¹⁸ Cum Rovinarii nu puteau oferi un local pe măsura ambițiilor dirigitorilor comuniști și a pretențiilor „gulerelor albe” din minerit, partidul a confiscat proprietățile fostului prim-ministru al României din perioada interbelică, Gheorghe Tătărescu situate în satul Poiana.¹⁹ Avera confiscată însemna: două cule (locuințe) de o mare frumusețe, o biserică de familie, un pavilion de vânătoare, anexe gospodărești, un parc minunat și 19 hectare de teren. În spațiile amintite și-a stabilit „locul de muncă” și domiciliul noua nomenclatură minerească în formare, iar pe cele 19 hectare de teren a fost edificată Colonia Poiana.²⁰

Proprietățile Tătărescu erau situate în partea stângă a drumului vechi Tg-Jiu – Craiova, la aproximativ 300 de metri de această șosea, în punctul în care se desprindea – către dreapta – șoseaua spre Roșia-Jiu, trecând prin satul Bălăcești.

Către sfârșitul anilor 1950, minerii și-au construit propriul sediu administrativ, la baza Coloniei, pe partea dreaptă a drumului național. La câteva sute de metri de sediu, spre Craiova, a fost ridicat depozitul de lignit pe frontispiciul căruia a fost inscripționată, cu litere de un metru, lozinca „Cărbunele este pâinea industriei”. Pentru „pâinea industriei” a început bătălia împotriva pâinii oamenilor. Lunca Jiului, întâi cea din stânga râului, cea dinspre Poiana, s-a transformat în cariere. Apoi, Jiul a fost adus la mai puțin de 1 km de satele comunei Roșia-Jiu. Lunca roșienilor, care fusese în dreapta râului, a trecut tot în stânga Jiului și a avut aceeași soartă. Satele Șomanеști și Ceauru – principalele producătoare de legume – au fost primele sacrificate. Oamenii au fost strămutați în localitatea Bălești.²¹ În locul satului Ceauru urma să se formeze un lac uriaș. Lacul a apărut pe hărțile geografice ale patriei, dar pe pământ a rămas sec.²²

¹⁷ Emil Huidu, *Monografia mineritului din Oltenia*, vol. I, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2000, p.62; M. Pasere, op. cit., p. 189

¹⁸ Hotărârea Consiliului de Miniștri, nr. 2087 din 1 ianuarie 1955

¹⁹ Hotărârea Consiliului de Miniștri, nr. 187 din 1956; H.C.M. nr. 79 din 1957

²⁰ Cu privire la istoria coloniei la începuturile sale, a se vedea M. Pasere, op. cit., pp. 191-192

²¹ Despre durerea și despre disperarea strămutaților scrie – cu totală emaptie – M. Pasere, în op. cit., pp. 211-215

²² P. Rădulea, op. cit., p. 58 (autorul consideră că lacul „urmărește să atenueze viiturile mari ale Jiului și afluenților din zona de convergență hidrografică de la sud de Târgu-Jiu prin retenția apelor

Colectivizarea (încheiată în 1962) a lăsat cale liberă exproprierilor – fără nicio plată - tuturor terenurilor (agricole, forestiere, extravilane și intravilane) sub care se găsea pâinea industriei.

Pe măsură ce carierele Balta Unchiașului, Căceni și Beterega înaintau către Roșia-Jiu, toate dealurile și văile dintre Jiu și Motru (o distanță de aproximativ 30 km, în linie dreaptă) au fost sfredelite de mii de sondeze ale întreprinderilor de prospecțiuni din București și din Banat. În prima etapă (începutul anilor 1960), *competiția* a fost câștigată de dealurile din apropierea râului Motru. La Ploștina, la Leurda și la Horăști (localități situate pe partea stângă a șoselei Tg-Jiu – Turnu-Severin, ultimele două pe drumul care pornea din Ploștina către Miculești și Mătășari) au fost deschise trei mine pentru exploatarea lignitului în subteran.²³

Situate în raionul Strehaia, cele trei mine au un rol determinant în apariția primului oraș minieresc în viitorul județ Gorj. În mai 1966, prin Decret al Consiliului de Stat se pune piatra de temelie a orașului Motru.²⁴ Între timp, se construiesc – în lunca Motrului, pe terenurile locuitorilor din Ploștina – peste 2000 de apartamente, o școală cu 26 de săli de clasă, spații comerciale, piață agro-alimentară, spital etc.²⁵

Vom dezvălui peste câteva rânduri motivul scurtei noastre deplasări în primul oraș minieresc din Oltenia... Deocamdată, revenim pe plaiurile roșiene-jiene supuse asaltului rovinărean. Nu ale satului Rovinari, ci ale I.M.R. (Întreprinderea Minieră Rovinari). La Rogojelu (sat aparținând comunei Roșia-Jiu) se construiește cea mai mare centrală electrică pe cărbune, la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970.²⁶ Și această citadelă a industriei comuniste s-a numit – Termocentrala Rovinari, deși nu avea nimic de-a face cu localitatea Rovinari! Poate doar cu I. M. Rovinari, care își avea sediul în satul Poiana, comuna Rovinari! Au lucrat la centrală militari, civili, deținuți. În satul Roșia-Jiu s-a înființat o secție externă a penitenciarului Tg-Jiu. În teritoriul agricol al satului Roșia-Jiu s-a construit – după modelul celei de la Poiana – Colonia Roșia. S-au ridicat 16 construcții cu două nivele, confort trei, s-au deschis câteva magazine, un club muncitoresc, un dispensar medical.²⁷

Din 1968, Roșia-Jiu își pierde statutul de comună, ca și Rovinari străvechi. Începe demolarea satului Rovinari și cei mai mulți locuitori sunt strămutați în comuna Drăgulești (Satul Nou), nu în colonia Roșia-Jiu. Treptat colonia devine mai importantă decât satul, dar multă vreme nu are nicio școală. Liceul rămâne la Poiana, iar copiii coloniștilor învață la școala din satul Roșia-Jiu.²⁸

în spatele unui baraj de 15 m înălțime, cu o capacitate de 100 mil. de m³ apă posibil de acumulat în perioade de precipitații abundente.”)

²³ Ion Iorga (coord.), *Motru – monografie* (manuscris), p. 25

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ P. Rădulea, op. cit., p. 212 (autorul consemnează că „lucrările de construire au început în 1972 și s-au încheiat în 1987, când toate grupurile energetice au intrat în funcțiune”)

²⁷ Gh. Gorun, op. cit., p. 32

²⁸ A se vedea și Cornelia Gheorghe, Gheorghe Popescu, *Liceul Rovinari: 1963-2017: schiță monografică*, Editura Ecclesia, Fizeșul Gherlii, 2017, pp. 68-69, 72-75

Pe o distanță de câțiva km de la satul Vârț și până la intrarea în colonie se construiesc zeci de hale industriale, sedii administrative (pentru mulțimea întreprinderilor care lucrează pentru minerit) ateliere, autobaze etc.

Practic, după ce întreaga suprafață de teren dintre fosta șosea națională Tg-Jiu – Craiova și noul curs/noua albie al/a Jiului a fost transformat(ă) în cariere miniere, peste 90% din infrastructura imobiliară a mineritului **rovinărean** a fost ridicată în dreapta noii albie a Jiului, în puținul extravilan (rămas după schimbarea cursului Jiului) al satelor Rogojelu (îndeosebi edificiile administrative miniere) și Roșia-Jiu (îndeosebi cele ce țin de habitatul uman: locuințe, rețea de alimentație publică etc.), în colonia Roșia. Trebuie să precizăm că diferența dintre colonia Poiana și colonia Roșia (în privința condițiilor de viață!) era ca aceea dintre o metropolă și o favelă!

Pentru coordonarea mineritului gorjean au fost înființate mai multe structuri birocratice coordonatoare ale căror sedii erau departe de perimetrul minier: Întreprinderea Minieră Oltenia, Trustul Minier Oltenia (ambele cu sediul în orașul Craiova), Combinatul Minier Tg-Jiu (cu sediul în orașul Tg-Jiu), Centrala Cărbunelui Petroșani (cu sediul în Petroșani).²⁹ În 1977, se înființează Combinatul Minier Oltenia, cu sediul în extravilanul satului Rogojelu!³⁰

Nevoia de cărbune a crescut foarte mult la sfârșitul anilor 1970 și la începutul deceniului următor. Cărbunele a devenit principala materie primă pentru realizarea obiectivului strategic stabilit de Nicolae Ceaușescu – obținerea independenței energetice a țării.³¹ Sloganul „Țării cât mai mult cărbune!” ocupa paginile întâi ale presei comuniste.³² După cutremurul catastrofal din martie 1977, a urmat greva minerilor de la Lupeni (august 1977)³³, iar sistemul politic a intrat într-o ireversibilă criză economică, socială și politică. Măsurile birocratice și propagandistice nu au putut redresa situația. Eforturile făcute pentru plata datoriei externe au generat o puternică penurie de alimente. Nemulțumirile populației s-au

²⁹ Despre sarabanda *restructurărilor*, a se vedea și M. Pasere, op. cit., pp. 221-222, 224-227, 230-238

³⁰ Gh. Gorun, *Rezistența la comunism: Motru '81*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2005, pp. 23-24; M. Pasere, op. cit., p. 227

³¹ Gh. Gorun, *Rezistența la comunism: Motru '81*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2005, pp. 11-19 (Autorul analizează, între altele, cuvântările lui Nicolae Ceaușescu la adunările populare din Târgu-Jiu – 30 mai 1974, din Târgu-Jiu și Motru – 11 august 1977, din Rogojelu – 9 august 1979; la Rogojelu a rostit cea mai dură critică la adresa nerealizărilor industriei energetice; din Motru – 1 septembrie 1980, din Târgu-Jiu – 2 iulie 1981. Observăm din această trecere în revistă a întâlnirilor secretarului general al P.C.R. cu oamenii muncii din minerit că în bazinul carbonifer al Rovinarilor – la Rogojelu – Ceaușescu a organizat o singură adunare populară, față de câte trei în Motru și Târgu-Jiu); A se vedea și colecțiile: *Gazeta Gorjului* 1978-1982; *Scînteia tineretului* 1978-1982, *Scînteia* 1978-1982, *România liberă* 1978-1982.

³² A se vedea colecțiile amintite supra.

³³ A se vedea M. Barbu, M. Boboc, *Lupeni '77, Sfânta Varvara versus tanti Varvara*, Editura Fundația pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2005 (autorii realizează o radiografie completă a grevei minerilor și aduc în atenția cititorului măsurile luate de Securitate după încetarea grevei.)

generalizat. Așa numitele produse de strictă necesitate au fost cartelate. Frica (de Securitate), foamea și frigul au devenit fenomene cotidiene.³⁴

IV.

În 19 octombrie 1981 a avut loc la Motru prima revoltă colectivă/muncitorească la comunism. Revolta a fost înăbușită cu brutalitate, dar conducerea comunistă s-a comportat ca și când nu s-a întâmplat nimic. Securitatea i-a arestat pe cei considerați vinovați de revoltă, iar justiția militară a condamnat opt dintre ei la ani grei de închisoare.³⁵ Nicio gazetă (locală sau centrală) nu a scris nici măcar un cuvânt despre revoltă.³⁶ La rândul ei, conducerea de partid și de stat a impus un adevărat embargo asupra situației de la Motru, dar a întreprins o frenetică activitate organizatorică și legislativă.³⁷ Ne vom referi numai la trei decizii care au legătură hotărâtoare cu subiectul nostru.

IV (1)

În 8 decembrie 1981, a fost emis Decretul nr. 365 „cu privire la unele măsuri pentru îmbunătățirea organizării unor unități din industria cărbunelui”. În locul **ineficientului** Combinat Minier Oltenia (care se desființează) se înființează două structuri identice: Combinatul Minier Motru, cu sediul în orașul Motru, și Combinatul Minier Rovinari, cu sediul în comuna Fărcășești³⁸ (în speță, în zona construcțiilor din satul Rogojelu).

Cele două combinate au statut de centrale industriale, preluând și activități de cercetare, de proiectare, de executare de lucrări geologice, hidrologice și de asecări, efectuarea unor lucrări de construcții montaj industriale și social-culturale, executarea de piese de schimb, subansamble, reparații, transport auto, prestări de servicii etc., pe lângă cele de exploatare și preparare a cărbunelui. Pe lângă întreprinderile miniere, cele două combinate preiau în subordine: baze de aprovizionare, utilaj de utilaj minier și de transport, uzine de reparații, căi ferate, centrale termice și trei grupuri școlare miniere: Rovinari (este vorba despre Liceul de la Poiana), Bălteni, Motru.³⁹ Pe scurt, combinatele preiau tot ce exista în bazinele carbonifere din Gorj.

IV (2)

În ziua următoare (9 decembrie 1981), Consiliul de Stat al R.S.R. emite „Decretul nr. 366 (9 decembrie 1981) pentru **organizarea** orașului Rovinari, în județul Gorj”⁴⁰. Articolul 1 al respectivului decret statuează: „pe data prezentului

³⁴ Gh. Gorun, *Rezistența anticomunistă în județul Gorj reflectată în mentalul colectiv (1945-1981)*, Editura Universitaria, Craiova, 2008, pp. 362-379; Dorin Brozbă, op. cit., pp. 11-20

³⁵ H. Gorun, Gh. Gorun, *Revolta minerilor din Motru (19 octombrie 1981)* I, în *Anuarul de Istorie Orală* (A.I.O.), VI, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, pp. 262-282; Idem, *Revolta minerilor din Motru (19 octombrie 1981)* II, în *Anuarul de Istorie Orală* (A.I.O.) VII, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, pp. 307-334

³⁶ Doar în presa străină au apărut scurte relatări, sintetizate în *Buletin de Informare pentru Români în Exil*, nr. 747, 1 decembrie 1981

³⁷ Gh. Gorun, *Motru '981...*, pp. 102-106

³⁸ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 100, din 8 decembrie 1981; M. Pasere, op. cit., pp. 238-239

³⁹ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 100, 8 decembrie 1981

⁴⁰ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 104, 9 decembrie 1981; M. Pasere, op. cit., pp. 242-243

decret **se organizează** orașul Rovinari în județul Gorj. Orașul Rovinari are în componență localitățile Rovinari și Vârț⁴¹. Este deosebit de important să constatăm că decretul nu stabilește locul în care se organizează orașul. Autorii pe care i-am consultat numesc actul normativ respectiv „decretul de înființare a orașului Rovinari”⁴², chestiune despre care nu se vorbește în decret. Cele două cuvinte nu sunt sinonime totale. Sunt sinonime parțiale. *Organizarea* nu se suprapune semantic cu *înființarea* (a se vedea dicționarele de specialitate).

Articolul al doilea exclude din *componența* orașului satul Rovinari: „Satele Rovinari și Moi din componența comunei Bâlteni, județul Gorj, se unifică și formează un singur sat, cu denumirea Moi”⁴³. Prin urmare, în componența viitorului oraș, care urma să se organizeze – fără să se precizeze unde – urma să intre doar colonia Poiana și cătunul (fost sat) cu același nume, întrucât cele câteva zeci de gospodării rămase din foarte frumosul sat Rovinari erau integrate satului Moi. Probabil, în această inexactitate (sau bâlbâială a celor care au scris textul decretului) își are originea și eroarea din *Dicționarul Enciclopedic* (a se vedea supra).

Despre căutarea locului în care urma să se organizeze orașul ne lasă trei ipoteze foarte interesante jurnalistul Dorin Brozbă în lucrarea citată de noi, lucrare scrisă cu talent și cu mult suflet. Autorul precizează că ideea organizării orașului s-a născut din panica care îl cuprinsese pe Nicolae Ceaușescu din pricina crizei economice datorate penuriei de resurse energetice. După o consfătuire de lucru, organizată la Neptun în vara anului 1980 – afirmă autorul – N. Ceaușescu le-a cerut celor prezenți – între care Ion Dincă, Virgil Trofin, Ilie Verdeț – „să găsească urgent soluții pentru creșterea producției de cărbune”.⁴⁴

Soluția – afirmă autorul citat – găsită de Verdeț și de Trofin a fost „un plan asemănător Centrului agrar-industrial Ilfov”.⁴⁵ În realitate, nu a existat un centru agrar-industrial Ilfov, ci Sectorul Agricol Ilfov.

Proiectata structură urbanistică urma să cuprindă „orașe în care să locuiască și să se stabilească definitiv minerii și familiile lor [...] și localitățile rurale care urmau [...] să fie arondate” orașelor, localități rurale, care să asigure produsele alimentare de strictă necesitate.⁴⁶ Cei doi i-au „prezentat soluția lui Ceaușescu, la sfârșitul anului 1980, atât pentru Motru, cât și pentru viitorul oraș din bazinul carbonifer de la Rovinari, care a aprobat-o și le-a cerut să fie materializată cât mai repede posibil...”.⁴⁷

Informațiile de mai sus ni se par interesante, dar lasă loc și unor semne de întrebare. Ceaușescu a fost în vizită de lucru în bazinele miniere ale Gorjului în ultimele zile ale lunii august și primele zile ale lunii septembrie, în 1980 (adunarea

⁴¹ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 104, 9 decembrie 1981

⁴² A se vedea M. Pasere, op. cit., p. 247; Cornelia Gheorghe, Gh. Popescu, op. cit., p. 367

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ D. Brozbă, op. cit., pp. 15-16

⁴⁵ Ibidem, p. 19.

⁴⁶ Ibidem, pp. 19-20.

⁴⁷ Ibidem, p. 20.

populară a fost organizată la Motru, în 1 septembrie 1980 – deci îndată după ședința de la Neptun). Următoarea vizită a avut loc la începutul lunii iulie 1981, deci, la aproape un an de la ședința respectivă și la o jumătate de an de la presupusa aprobare a proiectului amintit (adunarea populară a fost organizată în 2 iulie 1981, la Târgu-Jiu).⁴⁸

Ni se pare ciudat că în cuvântările lui nu a spus nimic despre amintitul proiect. Mai ales că la Tg-Jiu a rostit o cuvântare blândă și și-a permis să îi mustre cu prietenie pe cei care produceau energie în Gorj, spunându-le că cei care lucrează în alte locuri din țară și nu au energie se gândesc la cei din Gorj și consideră că aceștia „nu lucrează prea bine și își exprimă speranța că vor acționa cu toată răspunderea pentru înfăptuirea întregului program de energie electrică”.⁴⁹ Mai cu seamă că el știa că nemulțumirile oamenilor, inclusiv ale celor din minerit erau foarte mari și foarte evidente. De aceea, credem că nici decizia de a înființa centrele industrial-agrar, nici decizia de a organiza orașul Rovinari nu a fost luate în 1980. Afirmația noastră este susținută și de faptul că între august 1980 (ședința de la Neptun) și 9 decembrie 1981 (data adoptării celor două decrete, de înființare a centrelor industrial-agrar și de organizare a orașului) nu s-a construit nimic în colonia Roșia-Jiu și nici în celelalte două spații pe care autoritățile le aveau în vedere.

Mai mult, dacă **decizia** ar fi fost luată în 1980 sau înainte de 9 decembrie 1981, decretul 366 din 9 decembrie 1981 ar fi statuat cu exactitate unde se organizează orașul minerilor rovinăreni. Dar nu a făcut-o, iar decretul pare/este o improvizație: „se organizează orașul Rovinari”. Unde? Oriunde... Decretul nu lămurește nimic. Sau aproape nimic. Ne spune doar că „în componența” sa orașul „are localitățile Rovinari și Vîrț”. Dar „satul Rovinari se unifică cu satul Moi” și nu intră în componența orașului Rovinari, ci a comunei Bîlteni!

Revenim la ipotezele propuse de trimișii lui Nicolae Ceaușescu cu privire la locul în care urma *să se organizeze* viitorul oraș al minerilor din bazinul carbonifer Rovinari, oraș care urma să devină *creierul* Centrului industrial agrar. Oficialii de la București i-au convocat pe toți decidenții importanți ai Gorjului „pentru stabilirea locului unde se va înălța orașul minerilor de la Rovinari”.⁵⁰ Așa cum aminteam mai sus, au fost avute în vedere trei locuri/teritorii pentru edificarea orașului. Din relatările autorului monografiei desprindem concluzia că cele trei variante posibile au fost formulate de Virgil Trofin, ministrul Minelor, Petrolului și Geologiei, unul dintre înalții demnitari comuniști care intrase în dizgrația lui Nicolae Ceaușescu.

Prima variantă propunea ca orașul să fie ridicat foarte aproape de Târgu-Jiu, începând de la cartierul (de blocuri) 9 mai (unde locuiau foarte mulți dintre cei care lucrau în minerit), continuând cu cartierul Romanеști (unde erau doar case) și cu extindere către satul Drăguțești (unde fuseseră strămutați mai mulți locuitori din

⁴⁸ Gh. Gorun, *Motru '981...*, pp. 16-18

⁴⁹ N. Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Articole, cuvântări, expuneri, interviuri*, vol. XXII, Editura Politică București, 1982, p. 255.

⁵⁰ D. Brozbă, op. cit., p. 24

satul Rovinari). Propunerea a fost respunsă de prim-secretarul Comitetului județean de partid Nicolae Gavrilesco și de Gheorghe Ciurez, președintele Consiliului Județean al Sindicatelor⁵¹. Noi credem că această variantă era fără sens, fiind la fel de departe de cărbune ca și Târgu-Jiu. Era suficientă extinderea cartierului 9 mai din Târgu-Jiu către lunca Amaradiei, fără a mai fi nevoie de un alt oraș, dar aceasta însemna alte sute de hectare de teren arabil scoase din circuitul agricol. Mai mult decât atât, oamenii care locuiau în satele propuse pentru strămutare (și au fost strămutate zeci de sate sau părți de sate în anii următori) preferau să își reconstruiască gospodăriile (chiar și pe cheltuiala lor) în alte vetre de sat și nu să se mute la bloc.

Următoarea propunere pentru viitoarea organizare a orașului a făcut-o Ilie Răuțescu, secretarul de partid al Combinatului Minier Rovinari⁵² și fost comandant al Șantierului Național al Tineretului din Bazinul Carbonifer Rovinari. De data aceasta orașul ar fi urmat să fie *organizat* în lunca din dreapta actualului drum național Târgu-Jiu – Craiova, începând din punctul în care drumul respectiv părăsea vechiul amplasament care trecea prin Poiana și prin Rovinari. Centrul orașului ar fi urmat să fie în locul de întâlnire a drumului național vechi cu cel nou, în apropierea coloniei Poiana, iar spațiile locative să fie construite în lunca amintită⁵³ (fostă proprietate a țăranilor din Șomănești) până la podul de peste Jiu, din satul Vârț. În zona respectivă, existau câteva construcții care fuseseră destinate cazării brigadierilor din acțiunile „3000”, „4000”, „7000” și a militarilor trimiși de partid să lupte pe frontul cărbunelui. Amplasarea orașului în zona respectivă ar fi fost respinsă de Ion Iliescu (președintele Consiliului Național al Apelor) și de Iosif Banc (șeful Gospodăriei Centrale de Partid). Primul a invocat riscul major al inundării zonei în cazul ruperii digului Jiului, iar secundul, fiindcă dorea să mențină acele terenuri fertile care asigurau provizii serioase pentru nomenclatura comunistă⁵⁴.

După părerea noastră, acest spațiu/teritoriu ar fi fost cel mai potrivit pentru ridicarea/construirea unei așezări orașenești, deși susținem că nu era nevoie de un al doilea oraș al minerilor în județul Gorj. Principalul avantaj al acestui loc este acela că era foarte aproape de colonia Poiana, colonie inclusă în componența viitorului oraș. Așezarea avea un caracter seiurban și putea oferi spații decente și pentru structurile administrative ce uramu să fie înființate.

După ce a căzut și această variantă, Virgil Trofin s-ar fi înfuriat și a hotărât că „orașul e musai să fie ridicat direct pe vatra de cărbune, iar acel loc nu putea fi decât colonia muncitorească Roșia-Jiu”⁵⁵. Toate obiecțiile unora au fost respinse, întrucât se ajunsese „deja într-o evidentă criză de timp”⁵⁶ și, astfel, colonia Roșia-

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem, p. 25.

⁵³ Ibidem

⁵⁴ Ibidem, pp. 25-26 (Autorul menționează că deține informațiile despre opoziția lui Banc, neoficial, „din mărturisirile unor înalți demnitari de atunci”).

⁵⁵ Ibidem, p. 26

⁵⁶ Ibidem,

Jiu urma să devină viitorul oraș al minerilor. Din păcate, autorul monografiei nu ne furnizează nicio informație (nici măcar aproximativă, ca în cazul aprobării planului Verdeț-Trofin – sfârșitul anului 1980) despre perioada/data în care s-au desfășurat căutările pentru stabilirea locului viitorului oraș.

Prezentându-ne această secvență a bătăliei pentru orașul cărbunelui, Dorin Brozbă, cunosător avizat al realităților, ne lasă trei informații foarte importante: „se ajunsese într-o evidentă criză de timp” și „Ceașescu, mulțumit că lucrurile merseseră destul de repede, și-a dat girul pentru construirea grabnică a noului oraș minier în județul Gorj”⁵⁷. Nici pentru momentul când Ceașescu „și-a dat girul pentru construirea orașului” nu avem nicio dată. La fel de importantă este și informația următoare. Referindu-se la vizita lui N. Ceașescu în zona minieră efectuată în vara anului 1981 (amintită de noi – 2 iulie 1981), D. Brozbă scrie că secretarul-general al P.C.R. „a analizat cu atenție și modul cum au evoluat lucrările de construcție ale noii așezări”, că „specialiștii în domeniu [din imaginea reprodusă, Nicolae Gravrilescu și Virgil Trofin – n.n.] i-au prezentat macheta orașului” (monografia cuprinde și o fotografie care ilustrează acest moment) și i-au spus lui Ceașescu că „în 1-2 ani zestrea edilitară” va ajunge „la cel puțin 2500 de apartamente”⁵⁸. Ceașescu ar fi fost foarte nemulțumit și le-a cerut să construiască în acel interval „nu mai puțin de 5000 de apartamente”⁵⁹. Nemulțumirea lui Ceașescu ar fi fost așa de mare, încât „la prima întâlnire a Guvernului a destituit o seamă de demnitari, printre ei numărându-se și Virgil Trofin [...] care se implicase cel mai mult în punerea în practică a acestui proiect urbanistic”⁶⁰.

Ne punem întrebarea cât timp a putut trece de la entuziasmul lui Ceașescu, când a dat startul „la construirea grabnică a orașului”, până la supărarea lui de la începutul lunii iulie 1981? La sfârșitul anului 1980, Ceașescu ar fi aprobat planul Verdeț-Trofin de înființare a Centrelor Industrial-Agrare și pentru stabilirea sediului administrativ al unui dintre ele într-un loc neidentificat. Să presupunem că în primele luni ale anului 1981 – după ce Trofin a nășit viitorul oraș - președintele R.S.R. le-a spus subordonaților să se apuce de treabă și să construiască un oraș pentru mineri, iar ei au procedat întocmai.

Nu trebuie să pierdem din vedere că Ceașescu le ceruse, în august 1980, să „găsească soluții pentru *creșterea producției de cărbune*” și *nu să construiască orașul!* Între timp, în august 1980 și în iulie 1981, el vizitează iarăși Gorjul, îndeosebi bazinele carbonifere. Între cele două vizite, la București se desfășoară o frenetică activitate politico-propagandistică: consfătuiri de lucru, plenare ale C.C al P.C.R., ședințe ale unor organisme ale *democrației muncitorești*. Toate încearcă să oprească degringolada economiei românești. În 14-15 octombrie 1980 (la puțin timp după Neptun și după vizita la Rovinari și la Motru), are loc Plenara C.C al P.C.R. Ceașescu critică extrem de dur toate nivelele de conducere: Comitetul Central al P.C.R., guvernul, ministerele, întreprinderile. El spune că economia se

⁵⁷ Ibidem, pp. 26-27

⁵⁸ Ibidem, p. 31

⁵⁹ Ibidem

⁶⁰ Ibidem

află la dispoziția „birocrăților și a iresponsabililor”, iar nerealizarea planului la petrol și la cărbune a produs un deficit de 1 miliard de dolari.⁶¹

În decembrie 1980, au loc: o consfătuire de lucru (4 decembrie), o plenară a Comitetului Central (16-17 decembrie) și o plenară a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste. La începutul anului următor au loc: Ședința de lucru pe probleme de agricultură (9 ianuarie), Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii (19-20 ianuarie), Congresul al III-lea al țărânimii (19 februarie). În 24 iunie, a fost organizat Congresul al III-lea al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe. În 29 iunie 1981, o altă plenară a stat sub imperativul: mărirea nelimitată a producției de cărbune și a producției Agricole.⁶²

Imediat după plenara din 29 iunie, N. Ceaușescu vine în Gorj, pentru cărbune. Cărbunele devenise obsesia lui. După un periplu prin carierele miniere își face timp să privească o machetă a viitorului oraș. Avea în mână un as important spre a și-i apropia pe lucrătorii din minerit, dar, surprinzător, nu îl valorifică. Așa cum spuneau la marea adunare populară de la Târgu-Jiu nu a spus nimic despre importantul proiect edilitar din această zonă. Având în vedere tactul politic al lui Ceaușescu nu ne putem explica tăcerea lui cu privire la *organizarea* orașului, mai ales că el le cere minerilor gorjeni ca în cincinalul 1981-1985 să se realizeze 50% din producția de cărbune a țării, iar energeticienilor le solicită să furnizeze 20% din necesarul de energie.⁶³ Așa cum îl știm pe fostul secretar general al P.C.R. nu putea să rateze ocazia de a le vorbi minerilor și energeticienilor despre grija pe care partidul și el personal le-o poartă. Ceaușescu se folosea de orice prilej pentru a vorbi despre grija lui și a partidului pentru oameni (îndeosebi pentru muncitori), despre creșterea nivelului de trai, despre construirea a sute de mii de apartamente. De exemplu, la amintitul Congres al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțelor a fost planificată construirea a 900.000 de apartamente și garsoniere până în anul 1985.⁶⁴

Imaginea cu N. Ceaușescu în fața machetei prezentate de D. Brozbă nu poate fi contestată. Ea se referă, cu siguranță, la un proiect edilitar (construirea de locuințe și elementare utilități) pentru zona minieră de care ne ocupăm, dar nu este o dovadă că edificarea orașului fără nume fusese decisă. Nu negăm nicidecum faptul că ideea ridicării unei așezări cu caracter semiorășenesc (de tipul coloniilor Poiana și Valea Sadului) era preocupantă pentru comuniștii din Gorj și de la București. Era vorba de un proiect de viitor, integrat preocupărilor nomenclaturii din minerit și din partid!

Nedisputând de date exacte despre pertractările cu privire la locul în care urma să se *întemeieze* orașul și la numele lui, ne este foarte greu să punem în ordine derularea evenimentelor. Acceptând că Ceaușescu și-a dat girul pentru construirea apartamentelor în primele luni ale anului 1981, nu putem accepta că supușii săi i-au

⁶¹ A se vedea N. Ceaușescu, op. cit. vol. XXI, pp. 13-19.

⁶² Apud Gh. Gorun, *Motru '981*, pp 24-30

⁶³ N. Ceaușescu, op. cit., p 255

⁶⁴ N. Ceaușescu, op. cit., vol. XXII, pp. 175-176

prezentat în 2 iulie 1981 (vara anului 1981) doar o machetă și angajamentul de a construi în „următorii 1-2 ani 2500 de apartamente”. Mai mult, nici până la sfârșitul anului 1981 nu s-a construit nimic în colonia Roșia-Jiu (repetăm obsesiv acest lucru!).

Supărarea lui Ceaușescu „în vara anului 1981” nu a fost generată de nesăbuiința amfitrionilor care se angajau să construiască în 1-2 ani 2500 de apartamente, ci *de nerealizările pe frontul cărbunelui*. Destituirea lui Virgil Trofin din funcția de ministru al Minelor s-a produs la 7 septembrie 1981. Până în acel moment, Trofin era deputat de Gorj în Marea Adunare Națională, membru al C.C. al P.C.R., membru în Comitetul Politic Executiv al P.C.R., viceprim-ministru al guvernului și ministru al Minelor Petrolului și Geologiei.⁶⁵ În 7 septembrie a fost demis din ultimele două funcții și a rămas în continuare deputat, membru al C.C. al P.C.R. și membru al C.P.Ex. Trofin și-a pierdut funcțiile executive, fiindcă nu a putut redresa situația gravă din minerit (era ministru din 12 decembrie 1979) și a susținut că mineritul gorjean nu poate asigura cantitatea de cărbune pe care o planifica Ceaușescu. Despre marile nereguli din exploatarea miniere scrie și autorul unei bogate monografii a mineritului din Oltenia. El pune această situație pe seama conducerii din domeniu: rezultatele foarte slabe obținute pe toate planurile de conducătorii aduși din afara județului, slab pregătiți profesional „prea îngâmfați, chiar cu vicii”. În context se vorbește și despre mari cantități de cărbune raportate fictiv (1.800 mii tone în 1981) și de numeroase litigii cu termocentralele pentru foarte proasta calitate a cărbunelui,⁶⁶ iar raportările fictive erau puse în seama miniștrilor de atunci (Patilineț și Trofin)⁶⁷. Noi nu împărtășim această imputație la adresa lui Virgil Trofin. Este absurd să punem raportările mincinoase în seama ministrului. În epocă era de domeniul evidenței că Trofin era în dezacord total cu Nicolae Ceaușescu. Ministrul îi raporta lui Ceaușescu ce îi raportau lui cei din conducerea mineritului și – repetăm – a susținut permanent că nu se poate asigura cantitatea de lignit dorită de Ceaușescu. Totodată, la bursa zvonurilor se spunea că Trofin a fost numit ministru al Minelor pentru „a-și rupe gâtul” pentru ca Ceaușescu să se descotorosească de el.

Trofin pierde și funcțiile de deputat, membru C.C. și membru al C.P.Ex. în data de 26 noiembrie 1981, fiind și sancționat cu vot de blam cu avertisment⁶⁸, ultima sancțiune înainte de excluderea din partid. Explicația oficială a sancțiunilor, sancțiuni care au însemnat sfârșitul carierei politice de aproape patru decenii a comunistului Trofin, a fost aceea că era „vinovat de nereguli constatate la Combinatul Minier Oltenia”⁶⁹. Neoficial, s-a răspândit și ideea că motivul „decapitării” politice a lui Trofin a fost acela că Ceaușescu vedea în el un potențial

⁶⁵ Gh. Crișan, *Piramida puterii. Dicționar de personalități politice și de stat, generali și lideri religioși (1944-2008)*, București, 2008, p. 1111

⁶⁶ E. Huidu, *Monografia mineritului din Oltenia*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Tg-Jiu, 2000, p. 311

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Gh. Crișan, op. cit., p. 1111

⁶⁹ D. Berindei, *Istoria Românilor-cronologie*, Editura Cartex, București, 2008, p. 282

adversar politic, fiind foarte apropiat de Ion Iliescu, și el aflat în dizgrația lui Ceaușescu (Iliescu a fost singurul fost înalt demnitar comunist care la moartea lui Trofin – 4 iunie 1984, la 59 de ani – a inserat în ziarul *România liberă* un mesaj de condoleanțe. Din 1982, Trofin era director la un I.A.S. din județul Călărași). Este cât se poate de sigur că V. Trofin nu a fost lichidat politic fiindcă propusese doar 2500 de apartamente în viitorul oraș minieresc. Din funcțiile administrative a fost destituit, fiindcă i s-a pus în responsabilitate dezastrul din minerit, fiind sabotat de nomenclatura comunistă din județ și de diriguitorii mineritului, iar din toate funcțiile politice, după revolta minerilor din Motru.

Este simptomatic faptul că N. Gavrilescu – cel cu indicatorul în mână în fața machetei orașului – nu a suportat nicio sancțiune pentru că l-ar fi nemulțumit pe Ceaușescu, fiindcă se obliga să construiască doar ... 2500 de apartamente. Abia după revolta minerilor din Motru, când s-a comportat lamentabil a fost *mișcat în acvariu*, fiind numit în alte funcții înalte și profitabile între care: ministru al Turismului și Sportului, director la O.N.T. Carpați, ambasador extraordinar și plenipotențiar în S.U.A.⁷⁰

De ce afirmam mai sus că cele trei informații sunt foarte importante? Sunt importante spre a dovedi că **decizia** de începere a demersurilor pentru ridicarea, fondarea, întemeierea unui nou oraș al minerilor nu a fost luată nici în 1980, nici în prima jumătate a anului 1981, ci câteva luni mai târziu și anume după revolta minerilor din bazinul carbonifer al Motrului (19 octombrie 1981), dar nu imediat după aceea, fiindcă N. Ceaușescu și conducerea partidului au impus o tăcere absolută asupra acestui eveniment. Comuniștii nu puteau admite că muncitorii se puteau revolta împotriva partidului clasei muncitoare și de aceea au ocultat total revolta.

Dacă decizia (sublinierea noastră) de edificare/întemeiere a orașului s-ar fi luat în 1980 (după „consfătuirea de la Neptun”) sau în vara anului 1981, diriguitorii comuniști și Ceaușescu însuși nu ar fi intrat „într-o evidentă criză de timp”, iar Consiliul de Stat (în realitate, Ceaușescu) nu ar fi trebuit să decidă intempestiv construirea, „organizarea grabnică a orașului”. Toate realitățile din momentul în care a fost decisă *organizarea* orașului susțin fără putință de tăgadă teza noastră și anume că *decizia* a survenit după revolta minerilor de la Motru.

Nici decretul *de organizare* a orașului nu ar fi fost atât de prost făcut spre a lăsa loc la numeroase erori (a se vedea ce este scris în Dicționarul Enciclopedic!), inexactități și interpretări.

Revenim la chestiunile legate de frământările cu privire la nașterea viitorului oraș al minerilor. Problema locului – ne spune Dorin Brozbă – a fost decisă de Virgil Trofin. Alegând „vatra de cărbune”, înaltul demnitar comunist a dovedit că are și cunoștințe de istorie. El știa că multe orașe medievale s-au fondat pe lângă minele de cărbuni și a ales Colonia Roșia-Jiu.

⁷⁰ Gh. Crișan, op. cit., p. 437

Au urmat bătălii la fel de intense pentru alegerea numelui viitorului oraș, fiindcă „nu se știa prea bine ce nume trebuie să i se dea orașului”⁷¹. Aflăm că „s-a vehiculat numele Coloniei Roșia-Jiu, cum își doreau localnicii și vechii șantieriști, apoi numele comunei Fărcășești [de care aparțineau satul și Colonia Roșia-Jiu – n.n.] cum vroiau capii acelei localități și într-un final, a venit propunerea cu numele de Rovinari.”⁷². Au susținut cu fervoare numele *Rovinari* Mihail Pasere din Rovinariul istoric, deja aproape strămutat în alte localități (nu și în Roșia-Jiu, sat sau colonie) și Ilie Răuțescu, secretar P.C.R. al Combinatului Minier Rovinari⁷³. Cu privire la funcția deținută de Ilie Răuțescu avem o mare nedumerire. Dacă locul și numele orașului au fost stabilite înainte de 8 decembrie 1981, el nu va putea să fie secretar de partid al Combinatului Minier Rovinari, întrucât acest Combinat s-a înființat în 8 decembrie 1981. Din păcate, nu am putut afla dacă el a fost secretar de partid și la Combinatul Minier Oltenia! Este totuși important de reținut că rolul hotărâtor, decisiv, în stabilirea numelui viitorului oraș a revenit organizației de partid din Combinatul Minier (numit *Oltenia* sau *Rovinari*) prin Ilie Rântescu și unui înalt reprezentant al *mineritului rovinărean*, Mihail Pasere, devenit locuitor al satului Rovinari după strămutarea satului Bălăcești!

În stabilirea numelui ar fi contat următoarele considerații: „se făcea o reparație morală față de sutele de rovinăreni care fuseseră strămuțați din locul lor de baștină în alte localități ale județului” (nu și în colonia Roșia-Jiu) și „numele de Rovinari era foarte cunoscut în întreaga țară *prin marile unități din minerit*”⁷⁴. În același context aflăm că „numele oficial al noii așezări minierești de pe malul Jiului Gorjenesc a devenit... Rovinari!”⁷⁵. Dacă data aceasta este exactă înseamnă că Ceaușescu aflase cum se va numi orașul cu ocazia vizitei din iunie-iulie 1981! Și ne întrebăm iarăși de ce a ținut secretă nașterea orașului și, mai ales, de ce cei care aveau obligația să înceapă *construirea* orașului nu au făcut nimic până în 9 decembrie 1981?!

Ne aflăm într-o serioasă dilemă. M. Pasere, implicat în toate demersurile pentru stabilirea locului și a numelui orașului, nu scrie nimic despre acestea. Înainte de a prelua textul decretului din 9 decembrie 1981, el face o prezentare a evoluției comunei Rovinari pe calea urbanizării – îndeosebi în perioada 1930-sfârșitul anilor 1940 – și concluzionează că având „asemenea atuuri – lesne pe atunci de pus în valoare prin efectul legilor dezvoltării rurale – nimic nu ar fi putut sta în calea înființării orașului Rovinari.”⁷⁶

Apoi, într-o formulare foarte alambicată: „Iar dacă într-un alt registru (al celerității industriei) orașul, totuși, a prins viață – mai târziu, ce-i drept! – înspre vest [...] actul în sine nu este decât o concretizare a destinului acestei localități, și nu «rezultatul unei așezări forțate» așa cum caută să își facă loc această nefericită

⁷¹ D. Brozbă, op. cit., p. 28

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem

⁷⁵ Ibidem

⁷⁶ M. Pasere, op.cit., p. 241

versiune”⁷⁷, autorul încearcă să justifice legitimitatea istorică a acestei aşezări minereşti.

Deşi nostalgic după Rovinariul străvechi, autorul monografiei Rovinariului nou se arată mulţumit că „străvechea aşezare a Rovinariului, flancată de satele din jur, a fost şi rămâne un veritabil PORTALTOI pentru actualul oraş Rovinari” şi citează ca argument art. 1 din Decretul 366 din 9 decembrie 1981: „[...] Oraşul Rovinari are în componenţă localităţilor Rovinari şi Vârţ”⁷⁸.

Înţelegem şi nostalgia, şi mulţumirea, mai ales că autorul monografiei are îndoieli cu privire la realitatea istorică atunci când afirmă că Rovinariul oraş este „o concretizare a destinului Rovinariului străvechi”, chiar dacă respinge ca nefericită opinia că oraşul *organizat* în decembrie 1981 ar fi „rezultatul unei aşezări forţate”.

Suntem de acord că logic şi legic Rovinarii străvechi şi Poiana străveche puteau (împreună) să fie declarate oraş. Avem în vedere mai ales aşezarea semiurbană Poiana-colonie, chiar dacă numărul locuitorilor nu era suficient pentru aceasta. Cât priveşte rolul de portaltui al străvechii aşezări a Rovinarilor spunem că este doar o figură de stil, o afirmaţie fără nicio acoperire. Nu ne-am hazarda să afirmăm că Decretul din decembrie 1981 a fost conceput în acelaşi registru lingvistic, deşi aşa pare!

Revenim la *organizarea* oraşului. Este de domeniul evidenţei că oraşul urma să fie organizat în colonia Roşia-Jiu, un habitat care – afirmam mai sus – putea concura în privinţa condiţiilor de viaţă cu o favelă braziliană. Cu toate acestea, decretul de *organizare* nu spune nici un cuvânt despre acest spaţiu geografic în care urma să fie centrul oraşului. Decretul stipulează că „se organizează oraşul Rovinari, în judeţul Gorj”. Unde? Probabil ştiau cei care urma să îl organizeze. Cel care a scris decretul aflase probabil că entităţile miniere din spaţiul din stânga Jiului purtau deja în titulatură cuvântul Rovinari. Până şi staţia C.F.R. din câmpul dintre Rogojel şi Roşia se numea Rovinari. Şi adunările populare organizate cu prilejul vizitelor lui Ceauşescu se desfăşurau – oficial – la Rovinari, deşi ele se ţineau tot în Roşia-Rogojel. Cuvântul *Rovinari* –repetăm, nu toponimul Rovinari – a fost deplasat odată cu buldozerele şi cu excavatoarele câţiva km către vest, trecând din stânga Jiului (albia veche) în dreapta Jiului (albia actuală) şi în dreapta drumului naţional (noul traseu). Până şi mulţi localnici vorbeau de Rovinari, deşi ştiau din moşi-strămoşi că locurile fuseseră ale roşienilor, ale timişenilor, ale rogojenilor. În mentalul colectiv se înşurubase perfid cuvântul *Rovinari*.

Toate căutările noastre mai întâlnesc o enigmă. Cu o zi înainte (8 decembrie) de publicarea decretului nr. 366 de *organizare* a oraşului, s-a desfiinţat Combinatul Minier Oltenia şi s-a înfiinţat Combinatul Minier Rovinari, *cu sediul* în Comuna Fărcăşeşti!! Sediul Combinatului era – aşa cum am arătat mai sus – în extravilanul satelor Roşia-Jiu şi Rogojelu, sate componente ale comunei Fărcăşeşti. Nu în oraşul care urma să se organizeze a doua zi. Motivul este unul singur – pe

⁷⁷ Ibidem, pp. 241-242

⁷⁸ Ibidem, p. 242

locul unde trebuia să se *organizeze* orașul, în Colonia Roșia-Jiu, nu exista nicio construcție/clădire care să satisfacă pretențiile celor care urmau să ocupe sutele de funcții de conducere. Sau poate – Doamne-fereste! – nu se luase *decizia* de organizare a orașului!

Așadar, Colonia Roșia-Jiu devine orașul Rovinari, oraș care urma să fie *organizat* și care înghite două sate: Poiana, inclusiv Colonia (care urmau să dispară în anii următori), și Vârț (un cătun cu câteva sute de gospodării care aparținuseră de comuna Pinoasa).

O așezare umană – cu caracter protourban sau semiurban - poate deveni oraș dacă îndeplinește câteva condiții minime. Orașul este definit astfel: „Formă complexă de așezare umană, având dimensiuni variabile și multiple dotări edilitare, de obicei cu funcție politico-administrativă, industrială, comercială și culturală; construcțiile sunt grupate în ansambluri arhitectonice și organizate în zone cu utilizări bine definite (industriale, comerciale, administrative, de locuințe etc.); exercită o mare influență economică și organizatorică asupra zonei înconjurătoare”.⁷⁹

Colonia improvizată pe locurile La Biserica Veche, Pogoane, Crivini, Tufăriș, Curături, La Ficiorăști (cele mai bune terenuri arabile ale țăranilor din comuna Roșia-Jiu, înainte de colectivizare) nu îndeplinea niciuna din condițiile legale și cutumiare pentru a putea fi declarată oraș. Forma complexă de organizare a aceluși spațiu era o utopie sau, cu alte cuvinte, era ridicolă, inexistentă. Multiplele dotări edilitare erau 15-16 construcții cu destinație de locuințe (blocuri cu două nivele specifice organizării de șantier), 1-2 magazine, 10-15 barăci-locuințe, un dispensar medical.

Funcția politico-administrativă consta în atotputernicia activiștilor de partid, a nomenclaturii minerești, a securității omniprezente. Administrație de stat nu exista, fiindcă nu era nici măcar un sediu pentru primărie. Industria se afla în carierele învecinate și în structurile care asigurau servicii pentru minerit. Activitatea comercială se limita la 1-2 magazine, nu cu mult diferite de prăvăliile satești, iar cultura lipsea cu desăvârșire. Nu exista nicio școală în „centrul civic” al orașului care se organiza. Era o școală cu clasele I-VIII în satul Roșia-Jiu, o școală cu clasele I-IV în satul Vârț și un grup minier cu clasele I-XII în Colonia Poiana. Cât despre „ansambluri arhitectonice” se sparie gândul. Despre „marea influență economică și organizatorică asupra zonei înconjurătoare” spunem că orașului în organizare i se vor oferi câteva comune în tot atunci înființatul Centru Industrial-Agrar Rovinari, spre a *le influența* economic și organizatoric...

Dacă ne gândim și la numărul de locuitori pe care trebuia să îl aibă o așezare umană pentru a deveni oraș, suntem total descoperiți... Populația permanentă nu putea depăși 3000-3500 de locuitori (maximum 1000 în Colonie, maximum 1500 în Poiana, maximum 1000 în satul Vârț). Dacă adăugăm 2000-3000 de pe șantierul național al tineretului (restul până la 7000 erau în alte zone miniere!) și 3000-4000 de militari *veniți să lupte pe frontul cărbunelui* ajungem

⁷⁹ *Dicționar Enciclopedic*, vol. V, O – Q, Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 83

cam la jumătate din numărul necesar pentru declararea unui oraș. Despre puținătatea locuitorilor scrie și D. Brozbă. De la el aflăm că „mai erau în discuție și localitățile rurale care urmau [...] să fie arondate viitorului oraș, atât pentru numărul de locuitori necesar la îndeplinirea unei asemenea organizări [a orașului – n.n.], cât și pentru asigurarea [...] produselor alimentare de strictă necesitate”⁸⁰. Cu referire la locuințele existente în oraș în 1981, același autor consemnează numărul de 240 de apartamente⁸¹, iar în 1984 s-a ajuns la 3600 de apartamente⁸². Cele 240 de apartamente se găseau în cele 15-16 blocuri confort trei de care aminteam mai sus. Aceste cifre ne sunt de mare ajutor pentru a constata că în 1982, 1983 și 1984 s-au construit câte 1120 de apartamente, iar în 1980 și 1981 (adică din momentul în care ar fi început discuțiile despre organizarea orașului și până la emiterea decretului nr. 366 din 9 decembrie 1981) nu a fost construit niciun apartament (cele 15-16 blocuri fuseseră construite la începutul anilor 1970!).

Nu a fost construit niciun imobil destinat sediului administrativ al noii așezări, nicio școală, nicio grădiniță, nicio piață agro-alimentară; nicio rețea stradală.... Nu s-a construit nimic. Față de aceste realități orice om, care se ocupă de începuturile unui oraș (sau sat), se întreabă *de ce nu s-a construit nimic până în decembrie 1981?*

Despre locul dezolant pe care urma să se organizeze orașul scrie – cu totală bună-credință – și Dorin Brozbă: „Pe atunci [în momentul emiterii decretului de organizare a orașului – n.n.] nou-înființatul oraș era de fapt o fostă colonie muncitorească ce purtase numele de Roșia-Jiu [a nu se confunda cu satul cu același nume –n.n.] înzestrată cu șapte-opt blocuri dărăpănate cu zeci și zeci de barăci insalubre, plină cu drumuri înnoroite pe care bieții localnici erau siliți să le parcurgă încălțați în cizme [minerești, de cauciuc, până sub genunchi – n.n.] și îmbrăcați, de regulă, în salopetele de la locul de muncă”. Tabloul dezolant și cât se poate de edificator că acolo nu se putea declara oraș continuă: „Nu existau grădinițe sau școli, nu era spital, casă de cultură sau cinematograf, nu era gaz metan (sau piață agro-alimentară, iar aprovizionarea cu bunurile necesare traiului de zi cu zi se făcea, de regulă, prin cele câteva așa-zile alimentare, care în același spațiu, vindeau cuie, țigări, gaz lampant, lumânări, conserve, găleți, țuică bătrână, cămași, biciclete, pâine sau pantofi...”. Cei mai mulți locuitori veniseră „de prin părțile îndepărtate ale Moldovei” plecați „din locurile natale din cauza sărăciei lor crunte.”⁸³ Un tablou mai sumbru nici că se putea. Și îl face un entuziast al orașului!

Am putea formula două răspunsuri contradictorii. Primul – cei care erau obligați să se ocupe de asigurarea zestreii edilitare a viitorului oraș l-au sabotat (în înțelegere cu N. Ceaușescu) pe Virgil Trofin. Acesta este un răspuns naiv, utopic, ireal. Al doilea, cel real – pe Ceaușescu îl interesa cărbunele și nu orașul. Toate chestiunile care țin de organizarea orașului au rămas la stadiul de simple discuții, de deziderate (pentru unii) până după octombrie 1981. Pentru noi este cât se poate

⁸⁰ D. Brozbă, op. cit., p. 20

⁸¹ Ibidem, p. 45.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem, p. 47

de clar, de sigur că decizia de organizare a orașului a fost luată intempestiv, fără analize temeinice, fără studii de fezabilitate (cum se numesc acum!). Situației reale din teren – lipsa oricărei condiții pentru înființarea unei așezări urbane – i se adaugă prevederile total inepte ale decretului 366 din 9 decembrie 1981, decret asupra căruia ne-am pronunțat și asupra căruia vom reveni atunci când vom analiza care au fost motivele nașterii premature a Rovinariului oraș.

IV (3)

A treia decizie care ne interesează direct privește înființarea Centrelor Industrial-Agrare Motru și Rovinari. În aceeași zi de 9 decembrie 1981 se emite Decretul Consiliului de Stat nr. 367 „pentru înființarea centrelor industrial-agrar Motru și Rovinari, în Județul Gorj și a direcțiilor administrativ-economice Motru și Rovinari.”⁸⁴

Probabil, discuțiile despre cele două decrete și despre obiectul fiecăruia s-au desfășurat concomitent, dar nu puteau purta același număr, fiindcă abordau chestiuni diferite, dar vizau același domeniu – organizare administrativ-teritorială.

Articolul 1 al decretului stipulează: „pe data prezentului decret se înființează Centrul industrial-agrar Motru și Centrul industrial-agrar Rovinari în județul Gorj” (alineatul 1). „Centrul industrial-agrar Motru cuprinde orașul Motru și comunele Cătunele, Drăgotești, Mătășari și Samarinești” (alineatul 2). „Centrul industrial Rovinari cuprinde Orașul Rovinari și comunele Bâlneni, Călnic, Fărcășești și Urdari” (alineatul 3).

Încă de la prima lectură a acestui articol constatăm totală sa neconstituționalitate. De fapt, întregul decret este neconstituțional. Decretul înființează o structură administrativ-teritorială – centrul industrial-agrar – care nu este prevăzută în constituția R.S.R., din 1965, cu modificările și completările ulterioare. În art. 15 al legii fundamentale se stipulează: „Teritoriul Republicii Socialiste România este organizat în unități administrativ-teritoriale: județul, orașul, comuna.”⁸⁵

Avem de-a face cu un organism administrativ și politic – C.I.A. – înființat cu încălcarea Constituției și a Legii nr. 21 din 1968 privind organizarea administrativă a teritoriilor R.S.R. Mai mult decât atât, Consiliul de Stat și-a depășit atribuțiile prin emiterea acestui decret. În conformitate cu aceeași Constituție Comunistă, organizarea administrativ-teritorială era de competența Marii Adunări Naționale (art. 43, pct. 7).⁸⁶ Consiliul de Stat putea emite norme cu putere de lege, în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale, „fără a putea să modifice Constituția” (art. 64, pct. 1).⁸⁷

Prin înființarea acestor structuri supraordonate a fost grav știrbită autonomia și puterea primarilor, a Consiliilor Comunale și a birourilor executive

⁸⁴ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 104 din 9 decembrie 1981; D. Brozbă, op. cit., p. 37; M. Pasere, op. cit., pp. 243-246; Gh. Gorun, *Motru '981*, p. 108

⁸⁵ Constituția Republicii Socialiste România, Consiliul de Stat, Sectorul Buletinului Oficial și al Publicațiilor Legislative, București, 1979, p. 6

⁸⁶ Ibidem, p.11.

⁸⁷ Ibidem, p.16.

ale acestor Consilii din cele 8 comune, în pofida prevederilor articolului 2 care precizează că aceste consilii (ca și cele ale orașelor) „funcționează potrivit legii și răspund pentru întreaga activitate economico-socială ce se desfășoară în unitățile administrativ-teritoriale în care sunt alese.”⁸⁸ Sigur, de *răspuns* trebuia să răspundă, mai ales că din momentul înființării acestor struțo-cămile vor avea zeci de stăpâni. Ce să facă un biet primar de comună în fața unui ditamai prim-secretar de partid al Centrului Industrial Agrar.

Asuprirea și pierderea puterii și a autonomiei este amplificată de două-trei ori prin crearea Direcțiilor administrativ-economice ale celor două Centre Industrial-Agrare.⁸⁹ Direcțiile respective controlează întreaga activitate economică, socială, culturală, de învățământ, de sănătate, urbanistică, comercială, de servicii ș.a.m.d. Sunt omnipotente și se subordonează administrativ Consiliului Popular Județean și politic, prim-secretarilor de partid al respectivelor centre industrial-agrar. Organigramele direcțiilor și numărul de posturi, ca și salariile personalului sunt prevăzute în două anexe. Anexele nu sunt date publicității, ci se trimit/comunică „instituțiilor interesate”, adică direcțiilor. Asupra posturilor și funcțiilor vom reveni când ne vom ocupa de motivele pentru care N. Ceaușescu a creat cele șapte structuri; combinatele miniere, orașul Rovinari, centrele industrial-agrar și direcțiile administrativ-economice.

V.

Am afirmat la începutul studiului nostru că apariția pe harta țării a orașului Rovinari se datorează revoltei minerilor din Motru (19 decembrie 1981). De fapt, toate cele trei decrete date în 8 și 9 decembrie 1981 sunt determinate de acea revoltă, ca de altfel și altele – pe care le vom aminti pe scurt, dar care se referă la întreaga țară, spre deosebire de cele trei: înființarea combinatelor miniere, organizarea orașului Rovinari, înființarea Centrelor industrial-agrar care privesc doar Gorjului. După înăbușirea brutală a revoltei, înăbușire la care au contribuit securitatea, miliția și armata, puterea politică totalitară s-a comportat ca și când nu s-a întâmplat nimic. Suntem nedumeriți că cei doi autori ai monografiilor pe care le-am citat în multe rânduri nu scriu niciun rând despre curajul și eroismul celor din Motru. Spunem aceasta, întrucât amândoi au cunoscut foarte bine acel eveniment în virtutea ocupațiilor lor de atunci, iar M. Pasere se afla în prim-planul problemelor din mineritul gorjean și foarte aproape de deciziile din acest domeniu. Asupra celor petrecute la Motru s-a impus un embargo informațional total. Conducerea totalitară a aplicat principiul atât de drag comuniștilor „dacă nu se vorbește despre ceva, înseamnă că acel ceva nu există”! La adăpostul acestui embargo, orașul Motru a rămas în stare de asediu, miliția și securitatea au început arestările și cercetările, la școlile din Motru și la toate întreprinderile miniere au început acțiunile de condamnare a faptelor minerilor. Au fost trimiși la Motru: Homoșteanu (ministru al Afacerilor Interne), Postelnicu (șeful Securității statului), Iscrulescu (adjunct al

⁸⁸ Buletinul Oficial al R.S.R., nr. 104 din 9 decembrie 1981

⁸⁹ Ibidem, art. 3-7

Procurorului general, șef al partidelor militare) Macri (general de securitate, cel care a supervizat toate anchetele), securiști și milițieni din toată țara⁹⁰.

Și-a intrat apoi în rol justiția populară militară care a dictat pedepse incomparabil mai mari (ca durată) decât cele dictate împotriva minerilor din Valea-Jiului (1977) și împotriva muncitorilor din Brașov (1987), fapt care denotă spaima uriașă pe care evenimentul de la Motru a generat-o la vârfurile puterii comuniste.⁹¹ În tăcere absolută, puterea politică (Partidul Comunist) și de stat a îmbinat represiunea (împotriva minerilor condamnați) cu o puzderie de măsuri birocratice și propagandiste de două tipuri. Unele – cele mai multe – pentru asigurarea controlului absolut asupra societății și altele, precum cele la care ne-am referit, inclusiv organizarea orașului Rovinari, dar nu numai, pentru a reafirma așa-zisa grijă a partidului și a statului pentru oamenii muncii. Plenara C.C. al P.C.R. de la sfârșitul lunii noiembrie 1981, printre altele, a aprobat planul economic pentru anul 1982, stabilind că în centrul acestuia trebuie să stea „creșterea producției de petrol și de cărbune”, iar politic, plenara a cerut imperativ „creșterea rolului partidului comunist în toate domeniile vieții”⁹².

În continuarea lucrărilor plenarei se desfășoară sesiunea de iarnă a Marii Adunări Naționale, care aprobă pe bandă rulantă o mulțime de planuri de dezvoltare, inclusiv Bugetul de stat pe anul 1982 și Legea privind „obligația activiștilor de partid de stat și a organizațiilor de masă și obștești, a cadrelor din conducerea unităților socialiste, a specialiștilor din agricultură și din alte *domenii de activitate* [adică din oricare, din toate – n.n.] de a locui în localitatea în care își desfășoară activitatea”.⁹³ Până la sfârșitul anului au fost transformate în legi o mulțime de decrete ale Consiliului de Stat, între care: Legea nr. 27 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 205/1981 privind vânzarea de mărfuri și prestarea de servicii cu plata în rate; Legea nr. 29 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 216/1981 privind modificarea unor reglementări referitoare la stabilirea prețurilor limită ale locuințelor construite din fondurile statului, a prețurilor de contractare a locuințelor proprietate personală și a prețurilor de vânzare a locuințelor din fondul de stat; Legea 33 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 306/1981 privind măsuri pentru prevenirea și combaterea unor fapte care afectează buna aprovizionarea a populației (celebrul decret care pedepsea cu ani grei de închisoare cumpărarea și stocarea unor cantități mari de ulei, zahăr, făină, mălai, orez, cafea și alte mărfuri alimentare); Legea nr. 34 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 313/1981 privind unele măsuri referitoare la întărirea autoconducerii și a autoaprovizionării în bune condiții cu pâine, făină și mălai (este vorba de celebrul decret care raționaliza pâinea inclusiv în magazinele de la *gura minelor* și care a generat revolta din 19 octombrie 1981 de la Motru).⁹⁴

⁹⁰ A se vedea Gh. Gorun, *Motru '981*, pp. 79-84

⁹¹ Ibidem, pp. 85-95.

⁹² *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 93/27 noiembrie 1981 (Hotărârile Plenarei C.C. al P.C.R.)

⁹³ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 100/2 decembrie 1981

⁹⁴ Pentru toate aceste reglementări, a se vedea Monitorul Oficial al R.S.R., nr. 116 din 30 decembrie 1981

Decretele 306 din 9 octombrie 1981 și 313 din 17 octombrie 1981, care au oficializat foamea în România, nu numai că nu sunt abrogate după revoltă, ci, dimpotrivă, sunt transformate în legi. Situația are două explicații: criza alimentară devenise cronică, penuria de alimente era așa de mare, încât nici raționalizarea nu se putea aplica (la carne, produse din carne, lapte etc.), pe de o parte, și atitudinea de ignorare publică totală a revoltei de către conducerea comunistă a țării pentru a transmite subliminal mesajul că este stăpână pe situație, pe de altă parte. Trebuie să spunem că decretul (și ulterior legea) prin care se raționaliza/cartela pâinea nu s-a aplicat în niciun centru minier, fapt care ilustrează teama conducătorilor de noi revolte!

Până la sfârșitul anului 1981 și în anul următor au fost date alte zeci de decrete și de legi, unele cu caracter punitiv (sanționarea pagubelor produse în avutul obștesc; înăsprirea controlului asupra radio-emițătorilor amatori de către securitate; limitarea drastică a cantităților de alimente pe care o persoană le putea scoate din țară; obligarea fiecărui județ să asigure hrana pentru locuitorii din acel teritoriu; înăsprirea condițiilor în care se poate schimba locul de muncă; creșterea planurilor de contractări și de achiziții, de animale, păsări, de produse animale și de produse vegetale (se achiziționează de toate, de la animale – din toate categoriile – și păsări la plante medicinale și faguri cu miere în rame); instituirea unor sancțiuni uriașe (până la 20 ani de închisoare) pentru încălcarea disciplinei în muncă (plecarea de la locul de muncă, lăsarea fără supraveghere a instalațiilor, încetarea activității înainte de predarea instalațiilor, prezența la lucru sub influența băuturilor alcoolice ș.a.) etc.⁹⁵, altele cu caracter recompensatoriu (pe lângă cele trei decrete de care ne-am ocupat special, mai amintim aici Decretul Consiliului de Stat nr. 274 din 17 iulie 1982⁹⁶ prin care se extind prevederile Decretului nr. 330 din 19 septembrie 1977 (care îi privea până atunci doar pe minerii din Valea Jiului și pe cei din Motru care lucrau în subteran), cu privire la acordarea unei mese calde gratuite la intrarea în schimb și personalului din unitățile miniere care lucrează în carierele din bazinele miniere din Rovinari, Motru, Jilț și Horezu.

Încercăm să răspundem la întrebarea *care au fost motivele care l-au determinat pe Nicolae Ceaușescu să înființeze Combinatele miniere, Centrele industrial-agrare și să decidă (la 9 decembrie 1981) organizarea orașului Rovinari?* Toate, în bazinele miniere din Județul Gorj. Răspunsul nostru este tranșant. Deși era minerul de onoare al țării, Secretarul general al P.C.R. și-a dat seama că a pierdut încrederea minerilor după revolta de la Motru și a conștientizat că bazinele miniere pot deveni puternice focare de revoltă. A lăsat să treacă două luni de la revoltă, timp în care centrele miniere au fost împânzite de securiști și de informatori ai securității, spre a crea impresia că nu se sinchisește de nemulțumirile minerilor de rând. Este necesar să precizăm că între condamnații participanților la revoltă nu se găsea niciun om cu o anumită funcție în minerit și că cei condamnați (cu o excepție) erau veniți din alte zone ale țării. Aceasta nu înseamnă că ingineri,

⁹⁵ Gh. Gorun, *Motru '981*, pp. 104-106, 109-114

⁹⁶ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 68/22 iunie 1982

maiștri, șefi de echipă etc. n-ar fi participat la revoltă sau nu i-ar fi consiliat pe declanșatorii revoltei. Aceștia au fost însă cruțați de securitate și de condamnări.

Așadar, după ce nemulțumirile s-au estompat (în principal, fiindcă nu s-a aplicat decretul de raționalizare a pâinii în zonele miniere) și după ce a obținut informații *de la firul ierbii* de la securitate, miliție, activul de partid, Ceaușescu a hotărât să facă șase cadouri consistente nomenclaturii politice și celei a gulerelor albe din mineritul gorjean (după două luni de la revoltă) și să ofere o masă caldă la intrarea în schimbul de lucru minerilor de rând (la nouă luni de la revoltă).

Prin înființarea Combinatelor miniere, Ceaușescu a urmărit să își fidelizeze mii de șefi din domeniu care ocupau funcții, unele foarte importante, inclusiv din punct de vedere politic – foarte bine salarizate. Toată lumea știa atunci (în anii 1980 ai secolului trecut) că directorii combinatelor miniere aveau putere și influență extraordinară, fiind socotiți și tratați ca atare, drept cei mai importanți și puternici după prim-secretarul Comitetului Județean de partid. Înființarea combinatelor nu a însemnat – în niciun caz - creșterea producțiilor de cărbune. Lăsăm la o parte faptul că și aceste structuri birocratice au fost create cu încălcarea constituției comuniste, conform căreia Consiliul de Miniștri „înființează organizații economice, întreprinderi și instituții de stat de interes republican” (Constituția R.S.R., art. 77, pct. 6). În această speță, nu are aplicare principiul de drept „Cine poate mai mult, poate și mai puțin”. Consiliul de Stat, artizanul decretului 365 din 8 decembrie 1981, era „organ suprem al puterii de stat” (art. 62, alin. 1, Constituția amintită), iar atributul de înființare a organizațiilor economice de interes republican revenea Consiliului de miniștri care era „organul suprem al administrației de stat” (art. 77, alin. 1). Evident, ceea ce susținem noi este valabil în situația în care fiecare putere își respectă atribuțiile. În regimul totalitar comunist, partidul își subordona în totalitate statul (se vorbește despre partidul-stat), iar respectarea Constituției era doar o vorbă fără sens.

Combinatele miniere au asigurat sinecuri uriașe pentru sute de specialiști mineri: directori generali la fiecare din cele două structuri și directori generali la zecile de întreprinderi subordonate combinatelor, alte zeci de directori pe domenii, ingineri-șefi, contabili-șefi, șefi de birouri, șefi de sectoare și de servicii etc. Pentru fiecare, mașini de serviciu cu șoferi personali și cantități nelimitate de combustibil. Salarii pe măsura funcțiilor, de peste zece ori mai mari decât ale unui medic specialist. Prin aceste măsuri, conducerea de partid și de stat a urmărit să creeze o castă bine plătită care să adere fără rezervă la politica partidului comunist. Alte sute de salarii consistente au fost plătite securiștilor care răspundeau (așa se prezentau!) de fiecare secție, atelier, mină, carieră, autobază, grup școlar etc.

Din aceeași rațiune au fost înființate și Centrele industrial-agrar și Direcțiile economico-organizatorice. La fiecare centru sunt înființate toate funcțiile existente în organigramele Comitetelor Județene de partid: prim-secretar, secretari cu probleme: organizatorice, propagandă, sociale, industrie, agricultură, șefi de secții și de sectoare, o liotă de activiști de partid. La direcțiile administrative sunt angajați alte sute de șefi: la subdirecții, la învățământ, la cultură, la sănătate, la comerț, la aprovizionare ș.a.m.d.

Prin înființarea acestor structuri, a crescut numărul de milițieni și de securiști. Până la *organizarea* orașului și a Centrului industrial-agrar în colonia Roșia-Jiu, în această colonie nu exista nicio secție de miliție. De *ordinea și liniștea publică*, se ocupau milițienii de la postul de miliție Fărcășești (3-4 milițieni), care își avea sediul în casele Gărdescu din Roșia-Jiu. Înainte de revolta minerilor, la Motru *lucra* un singur securist (cel puțin la vedere!), iar după revoltă, pe lângă biroul securității din oraș, s-a înființat câte un birou de securitate la fiecare mină. Imediat după revoltă, activitatea minerilor era supravegheată de „câteva zeci de securiști pe schimb, transferați din toată țara” și nicio angajare nu se mai făcea fără acordul Securității și al Miliției⁹⁷. Nu avem niciun motiv să credem că în celelalte bazine miniere situația ar fi fost altfel. În aceste zone, aparatul de partid și numărul celor din instituțiile de represiune a crescut de câteva zeci de ori!!

Centrele industrial-agrare, structuri neconstituționale și nelegale, nu au avut nicio eficiență economică. În comunele arondate, producția agricolă era insignifiantă din două motive: terenurile fertile fuseseră degradate de lucrările miniere, iar cele rămase aveau o productivitate foarte scăzută. Ar fi o glumă să spunem că acele comune puteau asigura aprovizionarea pentru cei aproape 80.000 de lucrători din minerit.

Având în vedere cele de mai sus, concluzionăm că centrele industrial-agrare au avut menirea să mărească numărul fidelilor regimului, pe de o parte, și să instituie o supraveghere strictă și permanentă a celor nemulțumiți de situația economică și socială foarte gravă, pe de altă parte.

Dovada elocventă a faptului că Decretul nr. 367, din 9 decembrie 1981, a fost total neconstituțional este faptul că acest decret a fost abrogat expres prin Legea nr. 23, din 15 octombrie 1990⁹⁸.

Analizând toate actele, faptele și vorbele, ajungem la concluzia că și orașul pentru *organizarea* căruia a fost emis Decretul Consiliului de Stat, în decembrie 1981, a fost tot un cadou făcut de Nicolae Ceaușescu minerilor și șefilor lor din bazinul carbonifer din valea gorjeană a Jiului. Cei din acest perimetru minier nu l-au supărat pe minerul de onoare cum l-au supărat cei din dealurile de lângă Motru. Rovinărenii (ne referim la mineri) îl supărau doar că nu se străduiau să dea țării cât mai mult cărbune. Altfel, ei nu s-au ridicat împotriva șefului suprem al partidului și al țării și nu au strigat din toate puterile „Ceaușescu-P.C.R., pâinea noastră unde e? Ai dat-o peste hotare, ca noi să murim de foame!”, cum au strigat cei din Motru, în 19 octombrie 1981. Nu au strigat nici „Jos Ceaușescu! Jos comunismul!”, cum au făcut-o ortacii „nerecunoscători” din minele motrene.

Credem că am insistat îndeajuns asupra premiselor *organizării* orașului plantat în colonia Roșia-Jiu. Ar mai fi, poate, de spus că și Decretul nr. 366, din 9 decembrie 1981, suferă de neconstituționalitate. Legea-legilor, atât de dragă lui Ceaușescu, edictată la 21 august 1965 (momentul său de apoteoză politică!), la puțin peste o lună de când devenise secretar general (în loc de prim-secretar) al

⁹⁷ Gh. Gorun, *Motru '981...*, p. 83 (Mărturii V. Baroianu, L. Bălănescu, I. Iorga).

⁹⁸ *Monitorul Oficial al României*, nr. 113/16 octombrie 1990.

Partidului Comunist (noul nume al Partidului Muncitoresc!), iar țara se transformase în Republica Socialistă România (din Republica Populară Română), Constituția aceea nu dădea Consiliului de Stat abilitatea să *organizeze* orașe, fiindcă Marea Adunare Națională „stabilește organizarea administrativă a țării” (art. 43, pct. 1), iar M.A.N. emite legi, prin urmare, orașele erau înființate prin lege. Chiar și în speța noastră, în care orașul Rovinari se *organizează*.

Trecem însă peste problemele de constituționalitate, întrucât Constituția nu avea nicio forță și nicio valoare în regimul politic totalitar comunist, și apreciem, repetându-ne, că Ceaușescu a făcut cadou minerilor o așezare care nu avea nimic comun cu urbanul, dar care putea deveni un centru muncitoresc de viitor. Mai important pentru regimul politic era faptul că prin *organizarea* orașului se deschidea posibilitatea înființării unor noi posturi, multe și bine remunerate. Crește și aici numărul de milițieni, de securiști, de activiști. Se organizează alegeri de deputați pentru Consiliul Popular, iar alți sprijinitori ai regimului devin mici demnitari orașenești. Cu toții, sprijinitori ai regimului comunist.

Trecem și peste viciul flagrant al decretului – de altfel, acest viciu caracterizează toate decretale (365, 366, 367) - lipsa totală a unei expuneri de motive (obligatorie pentru orice act normativ, chiar și pentru banalele hotărâri al unui insignifiant Consiliu de administrație), care să justifice oportunitatea, nevoia emiterii unui asemenea act juridic. Toate decretalele amintite au caracterul/aspectul unor dictate/ultimatumuri: „pe data prezentului decret se organizează...”, „pe data prezentului decret se înființează...”, fără să spună trăitorilor de atunci și celor din viitorime de ce „se organizează”, de ce „se înființează”, care este rațiunea „organizării”, respectiv a „înființării”. Pur și simplu, pentru că așa a vrut emitentul (în speță, Consiliul de Stat, cu încălcarea prevederilor Constituției de atunci), conștient fiind că nimeni nu va îndrăzni - nici atunci, nici mai târziu - să comenteze/conteste în vreun fel voința puterii centrale de stat.

Noul oraș al minerilor gorjeni a fost *organizat* mai întâi pe hârtie, prin câteva rânduri ale primelor două articole din ciudatul decret nr. 366, din 9 decembrie 1981. Așa cum am arătat mai sus, decretul nu spune unde se organizează orașul, dar realitățile viitoare ne-au lămurit că locul ales, decis a fost colonia Roșia-Jiu, unde nu exista nicio construcție care să aibă aspectul unui edificiu public. Organizarea a început cu înființarea structurii de putere: primar, viceprimar, consiliu popular etc. și abia prin primăvara anului 1982 au început și lucrările edilitare. Conducerea de partid și de stat a alocat sume uriașe de bani pentru construirea blocurilor, a unei școli și a unei creșe⁹⁹. Au lucrat - vreme de 3 ani - constructori din județele Neamț, Cluj, Dolj, Olt și Gorj¹⁰⁰, iar pentru treaba făcută de constructori, orașul a primit - prin decret prezidențial - Ordinul Muncii clasa a II-a¹⁰¹.

Că spațiul/zona ales/aleasă pentru *organizarea* orașului a fost total nepotrivit(ă) recunoaște și D. Brozbă, care a scris cu multă emoție și simpatie

⁹⁹ D. Brozbă, op. cit., p. 54.

¹⁰⁰ Ibidem, p. 56.

¹⁰¹ Ibidem.

despre noua aşezare *urbană*. El scrie despre „sumele colosale”, investite de Nicolae şi Elena Ceauşescu în „aşa-zisa dezvoltare a oraşului Rovinari”, pe care cei doi şi-l doreau „să ajungă cât mai curând la rang de municipiu, aidoma Petroşanilor”, însă „capii regimului comunist nu au pus preţ pe oameni, pe viaţa lor, pe dorinţele lor, pe necesităţile ce le aveau [...]. Totul se rezuma doar la producţie [de cărbune şi de energie - n.n.], la construirea haotică de întreprinderi nerentabile şi de blocuri pentru locuit încorsetate în plăci de beton”¹⁰². El numeşte anii 1986-1989 ca fiind „cea mai neagră perioadă din existenţa oraşului”, vorbeşte de „perioada neagră şi istovitoare” dominată de „lipsa alimentelor, de frigul pătrunzător din locuinţe, de străzile prăfuite, de starea tensionată provocată şi de incredibila militarizare a sistemului energetic naţional, împânzit de activişti, de miliţieni şi de securişti” şi concluzionează: „la sfârşitul anului 1989, miile de rovinăreni aveau senzaţia că se află într-un lagăr de concentrare, într-un fel de ghetou, munciţi, supravegheaţi şi umiliţi, fără nicio şansă şi speranţă de o viaţă mai bună”¹⁰³.

Starea oraşului era la fel de precară şi în prima jumătate a anului 1990. Construcţii „cenuşii din prefabricate din beton, fără posibilităţi de aprovizionare cu apă potabilă, cu precare condiţii de încălzire şi, peste toate, suprapoluat”. Cu gudroane de cărbune, cu fumul de la termocentrala din apropiere, cu praful spulberat din cariere, înconjurat de munţi de cărbune, de munţi de steril, cu înfăţişare de peisaj selenar şi sub conul de fum al termocentralei¹⁰⁴.

Tânărul primar, inginerul constructor Ion Gheorghe, ne spunea – în scurtul dialog despre oraş: „practic, nu se mai poate construi în această zonă [perimetrul construibil era foarte restrâns - n.n.], dacă se vor mai construi blocuri, atunci singura variantă rămâne Bălteniul” (comună care se afla în centrul industrial-agrar). Cele mai urgente probleme pentru tânărul primar erau „alimentarea cu apă, încălzirea blocurilor şi curăţirea [igienizarea - n.n.] oraşului”¹⁰⁵.

La vârsta de 9 ani, „copilul lui Ceauşescu” era ponosit, obosit, insalubru şi ne oferea o dovadă incontestabilă că a fost *organizat* în mare grabă, din motivele pe care le-am prezentat în studiul nostru. Sintetizând aceste motive într-o frază/ într-o idee, spunem că oraşul a fost cadoul lui Ceauşescu - cum au fost şi combinatele miniere şi centrele industrial-agrare - pentru un nou contingent al nomenclaturii comuniste, pentru gulerele albe din minerit şi pentru instituţiile de represiune, în schimbul asigurării cărbunelui şi pentru a se asigura că cele petrecute la Motru, în octombrie 1981, nu se vor repeta.

VI.

Cu privire la stabilirea numelui oraşului şi motivele/argumentele alegerii denumirii *Rovinari* dispunem trei informaţii. Cea notorie este furnizată de *Dicţionarul Enciclopedic* (care se presupune că oferă cele mai exacte date şi este cunoscut de cea mai multă lume): Oraşul s-a format „prin contopirea satelor

¹⁰² Ibidem, p. 82.

¹⁰³ Ibidem, pp. 82-83.

¹⁰⁴ Gh. Gorun, *Un tânăr primar despre oraşul său*, în „Renaşterea libertăţii”, nr. 6, joi, 15 martie, pp. 1,3 (Autorul semnează cu pseudonimul P. Roşianu).

¹⁰⁵ Ibidem.

Rovinari și Poiana (1981) într-o singură așezare declarată oraș”. Dacă aceasta ar fi realitatea, numele *Rovinari* (pentru orașul *organizat* prin decret al Consiliului de Stat) ar fi logic, firesc, mai presus de orice comentariu, de orice dubiu. O așezare umană aflată într-un avansat stadiu de urbanizare s-ar fi transformat în oraș. Așezarea întrunea toate cerințele spre a fi oraș și urma doar să i se legitimizeze statutul. Din păcate, este tot de notorietate că informația la care facem trimitere nu este adevărată, nu este corectă.

A doua informație ne este oferită de Dorin Brozbă. El ne spune că, după multe dispute, „a venit propunerea cu numele de *Rovinari*”. Autorul interesantei monografii ne spune că „susținătorii fervenți ai acestei denumiri au fost Mihail Pasere și Ilie Răuțescu”, prezentându-ne și motivele invocate de aceștia, motive pe care le-am amintit în analiza noastră. Reamintim aici doar partea din informație care este foarte importantă pentru demersul nostru: „Numele de *Rovinari* era foarte cunoscut prin marile unități din minerit”.

A treia informație o avem de la Mihail Pasere care o prezintă într-un înveliș literar-romantic. Rovinariul străvechi și-ar fi împlinit destinul de oraș în altă parte, mai către vest, și „a fost și rămâne un veritabil portaltoi pentru actualul oraș Rovinari potrivit și art. 1 din Decretul următor [...]”. Cu părere de rău, îl contrazicem pe venerabilul cunoscător al realităților din mineritul de pe valea gorjeană a Jiului.

Am afirmat de mai multe ori că orașul *organizat* în 1981 nu are nimic de-a face cu satul Rovinari. Nu a fost vorba nici măcar de o strămutare de populație din satul Rovinari în colonia Roșia-Jiu, devenită centrul civic al orașului.

Cu privire la locul de *organizare* a orașului mai reținem o informație lacunară, care ne spune că „în 1981, pe vatra fostului sat Roșia-Jiu s-a înființat orașul Rovinari”¹⁰⁶. Informația este inexactă, greșită. Orașul nu s-a înființat pe vatra fostului sat Roșia-Jiu, ci în extravilanul acestui sat, iar satul Roșia-Jiu a rămas satul Roșia-Jiu, dar numai cu vatra satului, fără terenurile sale agricole.

Revenim la *rolul de portaltoi* al satului Rovinari. Nici despre *portaltoi* nu poate fi vorba, ci de un *altoi* al unui nume într-un alt loc. Dar nu de toponimul *Rovinari* este vorba, ci despre o denumire de firmă – Întreprinderea Minieră **Rovinari**/ Combinatul Minier **Rovinari**. Este adevărat că respectiva firmă a uzurpat, mai întâi, numele satului Rovinari, pe teritoriul căruia a fost *altoită* și căruia i-a preluat numele. Satul Rovinari a fost *portaltoi* doar pentru I.M.R. (Întreprinderea Minieră **Rovinari**).

În câțiva ani, satul Rovinari a fost șters de pe hartă – la propriu – de facto – de Întreprinderea Minieră. Cu numele *Rovinari*, exploatarea minieră a pornit expansiunea către vest (cum foarte corect afirmă M. Pasere), deplasând cursul Jiului și al șoselei naționale tot către vest, ocupând toate pământurile până la câteva sute de metri de satele Roșia-Jiu, Rogojel, Furduiești, Prundurel și *altoind* în/pe aceste pământuri cariere, halte de steril, platforme de montaj, hale industriale și alte o mulțime de produse ale revoluției industriale socialiste...

¹⁰⁶ Vasile Cărăbiș, op. cit., p. 104

Cele mai multe *altoaie* și-au luat numele Rovinari. Ultimul *altoi* reușit de Întreprinderea Minieră Rovinari/Combinatul Minier Rovinari a fost efectuat în colonia Roșia-Jiu, iar rezultatul a fost *organizarea* orașului Rovinari.

Suntem bucuroși să observăm că, parțial, ne dă dreptate și D. Brozbă: „Numele de Rovinari era foarte cunoscut în întreaga țară prin marile unități din minerit”. Acesta este singurul adevăr. Orașul Rovinari nu se revedincă de la străvechea așezare umană Rovinari, ci de la puzderia de firme care purtau numele Rovinari (și nu din Rovinari), fiindcă nu mai erau de mult în străvechea localitate Rovinari.

Nu știm dacă mai există localități care să-și fi luat numele de la o firmă industrială. Așezările umane și-au împrumutat denumirile (numele) de la denumiri ale locului în care sau în apropierea căruia s-au întemeiat, forme de relief - munți, dealuri, depresiuni, câmpii (Câmpulung, Hațeg, Petroșani, Orăștie, Pitești), de la mănăstiri vestite (Tismana, Voroneț), de la personalități istorice (Nicolae Bălcescu, Cuza-Vodă, Vladimirescu), de la mari personalități ale locului (George Enescu), de la denumiri străvechi (Sarmizegetusa), de la vestigii istorice importante (Adamclisi), de la personalități religioase exemplare (Sfântul Gheorghe), de la activitatea economică de început (Baia de Fier), de la râuri (Motru), de la cetăți (Turnu-Severin, Turnu-Măgurele), de la starea socială a locuitorilor și de la statutul lor juridic (Mierea-Moșneni, Telești-Birnici), de la metehnele unor locuitori sau de la infirmitățile lor fizice (Moi, Orbi, Râioși), de la frumusețile locurilor (Izvoarele, Poiana, Brădețel)¹⁰⁷ etc.

Prin urmare, orașul Rovinari este o așezare umană sui-generis și în ceea ce privește originea denumirii/numelui. Nu vrem să se înțeleagă cumva că noi contestăm faptul că orașul nu putea prelua numea/denumirea unei firme industriale. Intenția noastră nu este aceasta. Noi vrem doar să dovedim că revendicarea numelui de la străvechea așezare rurală care s-a numit Rovinari nu este adevărată.

Dacă luăm în considerare realitatea că susținătorii principali ai denumirii au fost M. Pasere și I. Răuțescu, avem încă un argument important în susținerea tezei noastre. Amândoi erau oameni ai mineritului, pe primul îl legau de satul Rovinari înfinit mai puține sentimente decât îl legau de satul Bălăcești (unde se născuse, își trăise copilăria, adolescența și tinerețea). Pe al doilea nu îl lega nimic nici de satul Rovinari, nici de satul Bălăcești (strămutat în Bălești, comuna natală a lui Ilie Răuțescu). Pe amândoi îi lega mineritul: Întreprinderea Minieră Rovinari, Șantierul Național al Tineretului Rovinari, Combinatul Minier Rovinari...

Optând pentru numele Rovinari, cei doi (și nu numai ei) au împăcat și deznădejdea rovinărenilor dezrădăcinați (care, repetăm, nu s-au așezat în urma strămutărilor în colonia Roșia-Jiu pentru a putea vorbi de o roire a satului), și ambițiile puternicilor din mineritul din această zonă. Primii au fost păcăliți, iar secunzii au fost satisfăcuți și recompensați cu o așezare umană care poartă numele structurii economice ce le-a oferit statusuri sociale și politice înalte.

¹⁰⁷ Pentru această chestiune, a se vedea V. Cărbăș, op. cit., pp. 91-99

Noi credem că în străfundurile conștiinței sale M. Pasere a purtat permanent această dualitate. Ne sunt mărturie cele câteva rânduri în care vorbește despre portaltolul care ar fi fost și ar fi străvechea așezare a Rovinarilor pentru „actualul oraș Rovinari”, refuzând ipoteza că orașul ar fi „rezultatul unei așezări forțate”.

Credem că nu greșim dacă afirmăm că cel mai avizat cunoscător al istoriei mineritului în ceea ce s-a numit Bazinul carbonifer Rovinari a fost convins că numele orașului nu este preluat de la satul omonim, ci de la denumirile structurilor comerciale din minerit. El s-a simțit obligat – de propria-i conștiință – să susțină teza că actualul oraș Rovinari este continuatorul de drept și de fapt al satului înghițit de carierele de lignit. În acest registru interpretăm și elegia de 127 de versuri scrisă de un fost locuitor al satului, plecat încă din copilărie către alte zări și care, revenit pe meleagurile natale, nu mai găsește nimic din cele lăsate și cunoscute: casa în care s-a născut, școala la care a învățat, Jiul în care s-a scăldat, pădurea seculară, pășunile, mare parte a satului (din care a rămas doar o *aripă*), stejarii și paltinii umbroși..., dar se arată încântat: „căci aici [în locul satului – n.n.] s-a întemeiat,/Mină mare de cărbuni,/Cu mineri harnici și buni,/Cu clădiri mari, arătoase [...] /Mă simt foarte mulțumit/Că satul meu a mărit,/A patriei bogăție,/Prin muncă, destoinicie.”¹⁰⁸

Constrânși de timp și de spațiu, ne grăbim să concluzionăm. Toate informațiile prezentate în studiul nostru ne arată că orașul Rovinari nu este urmașul de drept și de fapt al satului Rovinari și nu este continuatorul istoric al acestei străvechi așezări rurale. Începuturile istoriei orașului pot fi (cel mult) raportate la colonia Roșia-Jiu, consemnate la sfârșitul anilor '960/începutul anilor '970, chiar dacă locuitorii satului Rovinari, obligați să își părăsească vatra străveche nu au optat pentru reconstrucția gospodăriilor în respectiva colonie.

La rândul lor, locuitorii orașului nu îi consideră pe rovinărenii împrăștiați prin alte locuri moșii sau strămoșii lor. Niciun edificiu cultural, nicio stradă, niciun loc din oraș nu poartă o denumire, un nume care să amintească de fostele sate Poiana și Rovinari, cum nu există niciun semn care să amintească de locurile în care a fost organizat orașul. Străzile principale se numesc, de pildă: Minerilor, Constructorilor, Termocentralei, Tineretului, Trandafirilor, 1 Mai, Muncii, Ploilor, (Aleea) Carierei etc. Școlile gimnaziale poartă numere, deși în Rovinari au muncit dascăli excepționali. Parcul ar fi putut să preia denumirea fostului toponim pe care a fost amenajat. Nici sărbătoarea Schimbarea la față a Domnului (6 august) – care a fost din 1900 și până la dispariția satului marea sărbătoare creștină a Rovinariului străvechi (hranumu satului) – nu contează pentru rovinărenii orașeni. Stadionul orașenesc s-ar fi putut numi „Viorica Viscopoleanu”, rovinăreancă și campioană olimpică. Satele Rovinari și Poiana au dat țării o pleiadă de personalități ale căror nume s-ar fi putut găsi pe frontispiciul unor obiective culturale sau pe indicatoarele unor străzi și alei. Spre lauda lor, cei care au condus liceul din oraș și-au amintit de Gheorghe Tătărescu, deși numele marelui om politic era mai potrivit pentru un alt obiectiv decât pentru o școală.

¹⁰⁸ Apud M. Pasere, op. cit., pp. 335-337

Întreaga realitate de la fața locului, întreaga simbolică a orașului (din care lipsește orice referire la satele Rovinari și Poiana) sunt dovezi (greu de contestat) ale refuzului implicit al rovinărenilor orașeni de a-și revendica istoria celor două sate dispărute. Ei au sărbătorit, în 2021, o jumătate de secol de existență a orașului. Atât. În situația că ar fi avut conștiința continuității istorice Rovinari-sat – Rovinari-oraș, și-ar fi amintit (cel puțin ca fapt divers) că în 2019 s-au împlinit 440 de ani de la prima atestare documentară a satului Poiana și 420 de ani de la atestarea documentară a satului Rovinari.

Credem că absența oricărei amintiri a satelor Poiana, Rovinari și chiar a satelor Roșia-Jiu-Rogojel-Timișeni este o dovadă irefutabilă pentru susținerea tezei noastre, aceea că rovinărenii actuali își asumă doar istoria celor 50 de ani, ca și faptul că numele lor nu este al Rovinariului atestat cu peste 400 de ani în urmă, ci al întreprinderilor din minerit.

Demersul nostru se adresează numai celor interesați de faptul istoric și de durata timpului istoric. Pentru toți ceilalți singurul fapt istoric este *organizarea* și existența orașului Rovinari. Un oraș aflat în expansiune economică și urbanistică, onorându-și statutul de primul oraș din județul Gorj (se înțelege, exceptând cele două municipii).

